

Avrupa Birliği tarafından
eş-finanse edilmektedir

DİRENÇLİ ŞEHİRLER İNŞA ETMEK

AFET SONRASI
ÇOCUK ODAKLI POLİTİKALAR İÇİN
REHBER

2026

ŞEHİR İDARELERİ

acar

Accountability for Children
Advocacy for Rights
Çocuklar İçin Hesap Verebilirlik
Haklar İçin Savunuculuk

unicef
her çocuk için

KÜNYE

Yazar → Elif Ertekin

Katkı Sunan → İpek Kay

Yayına Hazırlayan → Gizem Kıyıcı

Grafik Tasarım → Informal Project

Tasarım Uygulaması → Elif Ertekin

ISBN → 978-625-92258-1-4

@ Şehir Dedektifi, 2026

Her hakkı saklıdır. Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde ticari amaçlı çoğaltılıp satılamaz.

Şu şekilde alıntılınız:

Ertekin, Elif (2025). **Dirençli Şehirler İnşa Etmek: Afet Sonrası Çocuk Odaklı Politikalar İçin Rehber**, Şehir Dedektifi Kent, Çevre ve Sanat Derneği, İstanbul

Teşekkür

Bu projenin uygulama sürecine katkı sunan yerel yönetim temsilcilerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, meslek odalarına, sivil toplum örgütlerine ve uzmanlara teşekkür ederiz.

"Bu rapor, Avrupa Birliği'nin eş finansman desteği ile UNICEF tarafından yürütülen ACAR Projesi Sivil Toplum Örgütleriyle İş Birliği Programı kapsamında desteklenen "Dirençli Şehirler İnşa Etmek: Afet Sonrası Çocuk Odaklı Politikalar İçin Rehber" çalışması kapsamında hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Şehir Dedektifi Kent Çevre ve Sanat Derneği'ne aittir ve Avrupa Birliği ve UNICEF'in görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz."

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 4

1 GİRİŞ 5

2 REHBER HAKKINDA 7

3 İLKESEL ÇERÇEVE VE YÖNTEM 9

4 ÇOCUK ODAKLI ÇEVRESEL HAKLARA DAİR KAPSAYICI DİYALOG ORTAMININ KURULMASI 15

FAZ 1
Mevcut Durum Analizi 15

FAZ 2
Ortaklaştırma ve Tasarım 18

FAZ 3
Eylem Planı için Adımlar 27

5 SONUÇ 45

6 YARARLANILAN KAYNAKLAR 47

EKLER 48

EK1

Yerel Yönetimler
ve STK'lar İçin
Anket & Odak
Grup Görüşmesi
Araç Seti 49

EK2

Isınma
Oyunu
Yönergesi 54

EK3

Deneyim
Çemberi
Kartları 55

EK4

Sorumluluk
Kartları 60

EK5

Vaka
Kartları 65

KISALTMALAR

AB →	Avrupa Birliği	ABD →	Anabilim Dalı	ACAR →	Çocuklar için Hesap Verebilirlik, Haklar için Savunucuk (ACAR) Projesi
AFAD →	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	ASM →	Aile Sağlığı Merkezi	BM →	Birleşmiş Milletler
CBS →	Coğrafi Bilgi Sistemleri	CCRI →	The Children's Climate Risk Index (Çocuk İklim Riski Endeksi)	CEDAW →	Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CİMER →	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi	ÇHS →	Çocuk Hakları Sözleşmesi	DSÖ →	Dünya Sağlık Örgütü
EHS →	Engelli Hakları Sözleşmesi	GBV →	Cinsiyete Dayalı Şiddet	ISO →	Uluslararası Standardizasyon Örgütü
ISO 21542 →	Yapılı çevrenin erişilebilirliği ve kullanılabilirliği	MSGSÜ →	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	RACI →	Sorumlu / Hesap Veren / Danışılan / Bilgilendirilen (rol matrisi)
SADD →	Cinsiyet Yaş Engelliliğe Göre Ayrıştırılmış Veri	Sphere →	İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar	STÖ →	Sivil Toplum Örgütü
TİS →	Temel Kalite ve Hesap Verebilirlik İnsani Yardım Standardı	TTB →	Türk Tabipleri Birliği	UN-Habitat →	Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri
UNICEF →	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu	WASH →	Su, Sanitasyon ve Hijyen		

Afetlerin ardından yeniden inşa edilen şehirlerde, yaşamın yeniden kurulma biçimi sadece fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda toplumsal adaleti, çocuk haklarını, çevresel iyilik hâlini ve dayanıklılığı da yeniden tanımlar; toplumsal ilişkileri, aidiyeti ve güven duygusunu yeniden kurar. Birçok afet biçiminin yıkıcı etkiler yarattığı Türkiye’de, özellikle depremler dolayısıyla yaşanan deneyimler, yeniden inşa kararlarında çocukların sağlık, güvenlik ve iyi olma hâlinin çoğu kez ikincil planda kaldığını göstermektedir.

Oysa toplumsal iyileşmenin bütüncül bir şekilde sağlanabilmesi için afet sonrası kent politikalarının afetlerin yıkıcı sonuçlarından en çok etkilenen toplumsal grupların başında gelen çocukların ihtiyaçları, hakları ve görüşlerinin merkeze alınması kritik önem taşımaktadır. 6 Şubat 2023’te meydana gelen depremlerden en çok etkilenen kentlerden biri olan Adıyaman’daki iki yıllık saha deneyimimiz, sivil toplum ile yerel yönetimler arasında çocuk haklarının mekânsal ve kentsel süreçlere entegrasyonuna yönelik kapasite güçlendirme ihtiyacını açıkça gösterdi. Tam da bu nedenle, Şehir Dedektifi Kent, Çevre ve Sanat Derneği olarak, Avrupa Birliği’nin eş finansman desteği ile UNICEF tarafından yürütülen ACAR Projesi Sivil Toplum Örgütleriyle İş Birliği Programı desteğiyle “Direnci Şehirler İnşa Etmek: Afet Sonrası Çocuk Odaklı Politikalar için Rehber” projesini yürüttük.

Bu rehber, afet sonrası yeniden inşa kararlarının ve müdahale olanaklarının çocuk hakları ve çevresel adalet perspektifiyle şekillenmesine katkı sunmak ve sahada çalışan ekipleri uygulanabilir araçlarla güçlendirmek amacıyla hazırlandı. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi gibi uluslararası referansları dikkate alan çalışmada temel odağımız; yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin hak temelli, veri destekli ve katılımcı bir yaklaşımla birlikte çalışabilmesine zemin hazırlamaktır.

Deprem sonrası kentlerde ortaya çıkan hava ve su kirliliği, asbest maruziyeti, yeşil alan kaybı gibi çevresel riskler ile toz, gürültü, güvensiz yaya geçişleri, yetersiz aydınlatma, su ve hijyen sorunları, gündelik yaşamı doğrudan etkileyen başlıca alanlardır. Bu riskler, özellikle küçük yaş grupları, kız çocuklar, kent mülteci çocuklar ve engelli çocuklar için kenti daha kırılgan kılar. Rehber, bu etkileri görünür kılmayı; yerel yönetim kararlarını, plan ve projeleri çocuk dostu ve iklim dirençli politika ve uygulamalara yönlendirmeyi/teşvik etmeyi hedeflemektedir.

Dirençli şehirler, konutu yalnızca yapı güvenliğiyle sınırlı ele almayan; afet risklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini, çocukların ihtiyaçlarını ve görüşlerini gözeterek, barınmayı çocukların sağlıklı gelişimini, güvenli hareketliliğini ve gündelik yaşamını destekleyen bir yaşam çevresi olarak tanımlayan, konut ve yakın çevresinde temiz hava ve suya erişimi, güvenli yaya bağlantılarını, eğitim ve oyun alanlarına erişimi, yeşil altyapıyı ve mahalle ölçeğinde sosyal yaşamı bütüncül bir planlama yaklaşımıyla ele alan şehirlerdir. Bu rehber, bu anlayışın sahadaki karşılığını güçlendirmek üzere, veri oluşturma ve paylaşım, önceliklendirme, birlikte çalışma ve eylem planlama adımlarını uygulanabilir bir yol haritası hâline getirmeye çalışmıştır.

Rehberin bölümleri; literatür taramaları, odak grup görüşmeleri ve saha deneyimlerinden beslenen çerçeveyi veri üretimi, önceliklendirme, sorumlulukların tanımlanması, eylem planı, politikaların geliştirilmesi ve savunuculuk, yaygınlaştırma ile izleme-değerlendirme başlıkları altında adım adım sunmaktadır. Böylece kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri için doğrudan uygulanabilir, ölçülebilir ve tekrar edilebilir adımlar önerilmiştir.

Bu rehberin geliştirilmesinde görüş, deneyim ve katkılarını paylaşan uzmanlara, saha uygulamalarında bize eşlik eden yerel yönetim temsilcilerine ve sivil toplum çalışanlarına teşekkür ederiz. Afet sonrası çevresel adaleti çocuk hakları çerçevesinde tartışmamıza imkan sağlayan UNICEF ekibine müteşekkirimiz.

Afet sonrası şehirlerin yeniden inşa sürecinde, çocukların iyi olma hâlini ve yaşam kalitesini merkeze alan kent anlayışına katkı sunmayı diliyoruz.

Neyi Amaçlıyoruz?

Bu rehber, afet sonrası yeniden inşa sürecine çocuk hakları ve çevresel adalet perspektifinden yaklaşan kurum ve ekipleri güçlendirmek için hazırlanmıştır. Odak noktamız; deprem sonrası ortaya çıkan hava ve su kirliliği, asbest maruziyeti, yeşil alan kaybı gibi çevresel risklerin çocukların sağlığı, güvenliği ve iyi olma hali üzerindeki etkilerini görünür kılmak ve çocuk dostu, iklim dirençli politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sunmaktır. Bu çerçevede rehber, özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerden ağır şekilde etkilenen Adıyaman'daki deneyimlerden hareketle, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimlerinin birlikte çalışmasını ve kapasitesinin artmasını hedefler.

Rehber; çevresel risklerin değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve uygulanabilir adımlara dönüştürülmesi için pratik bir yol önerir. Bu yaklaşım; saha deneyimi, literatür taraması, paydaşlarla yapılan odak grup görüşmeleri ve çalıştaydan elde edilen bulgulara dayanır ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasını amaçlar.

Rehber Nasıl Kullanılır?

Rehber; yerel yönetim çalışanları ve çocuk hakları odağında çalışan STÖ'ler için geliştirilmiştir. Kullanım sırasında metni, kurumunuzun yetki ve kapasitesine göre uyarlayabilir; adımları bulunduğunuz kentin ihtiyaçlarına göre sıraya koyabilirsiniz. Rehberin ana yapısı, "Mevcut Durum Analizi", "Ortaklaştırma ve Tasarım" ve "Eylem Planı için Adımlar" başlıkları altında ilerler. Her faz, bir sonraki aşamaya hazırlık olacak şekilde net adımlarla düzenlenmiştir. Rehber boyunca yer alan kutucuklar, Adıyaman'da pilot uygulaması gerçekleştirilen proje sürecinde sahada edinilen deneyimleri ve uygulamaya dair öğrenmeleri içermektedir.

■ **Nereden başlıyoruz?** "Mevcut Durum Analizi" ile kapsamı ve çerçeveyi netleştirin; paydaşları ve kapasiteleri çıkarın; ihtiyaç ve riskleri belirleyin. Bu aşama, ileride sorumluluk dağılımını ve işbirliği modelini şekillendirecek temel bilgileri üretir.

■ **Nasıl ortaklaşıyoruz?** "Ortaklaştırma ve Tasarım" fazında literatür ve saha bulgularına dayanarak oturum akışlarını kentin önceliklerine göre planlayın; farklı kurumların rol ve kaynaklarını birlikte ele alın; katılımcı yöntemlerle önerileri somutlaştırın.

■ **Nasıl eyleme geçiyoruz?** "Eylem Planı için Adımlar" bölümünde veri oluşturma, önceliklendirme, eylem planı ve sorumluluk dağılımı ve politika-savunuculuk adımlarını takip edin. Bu bölüm, sahada uygulanabilir işleri tarif eder ve kurumlar arası eşgüdümü güçlendirir. Bu bölümün her adımında yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerine yönelik pratik öneriler yer alıyor.

Bu bölüm, deprem sonrasında çocukların haklarını, güvenliğini ve iyi olma hâlini korumak için rehberin dayandığı temel ilkeleri açıklar. Amacımız, afetlerin ardından yeniden inşa sürecinde çocukların üstün yararı ilkesini ve çevresel adalet yaklaşımını şehir planlama ve politika tasarımının merkezine yerleştirmektir. Aşağıdaki ilkeler, proje boyunca yürüttüğümüz çalışmaların dayandığı ortak zemini tanımlamaktadır.

İlkesel Çerçeve

Hak Temelli Yaklaşım: Afet sonrası tüm politikalar ve uygulamalar, çocukların temel haklarını korumayı ve geliştirmeyi hedeflemelidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme (BM ÇHS), afet durumlarında dahi çocukların yaşama, gelişme, eğitim, korunma ve katılım haklarının kesintisiz geçerli olduğunu vurgular. Sphere İnsani Yardım Standartları, afetlerden etkilenen herkesin –çocuklar dahil– onurlu bir yaşam, koruma ve yardım alma hakkı olduğunu ve desteğin hak temelli yürütülmesi gerektiğini belirtir. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015–2030) ise çocukların ve gençlerin afet riskinin azaltılmasında aktif rol alabileceğini kabul ederek onların tam ve anlamlı katılımını teşvik eder. UN-Habitat'ın "Yeni Kentsel Gündem"i, herkes için güvenli, kapsayıcı, dirençli ve sürdürülebilir kentler hedefini ortaya koyar ve kentsel politikaların kırılgan gruplar, özellikle de çocuklar için hak temelli tasarlanmasını önerir. Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri, politika ve uygulamalarını planlarken çocukların üstün yararını önceliklendirmeli, bu uluslararası çerçeveleri yerel mevzuata ve kurumsal işleyişe entegre etmeli ve kapasitelerini bu doğrultuda güçlendirmelidir. Bu ilke, rehberin odağındaki afet sonrası çevresel risklerin azaltılmasına ve yeniden inşa kararlarına dair her adımın, çocuğun üstün yararı ve hakların sürekliliği temelinde gerekçelendirilmesini; yani çocukların sağlığı, güvenliği, gelişimi ve katılımı için ölçülebilir bir hak yükümlülüğü olarak tasarlanmasını zorunlu kılar.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Afet sonrası yeniden inşa ve iyileşme süreçlerinin adil, güvenli ve kapsayıcı olabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması kritik önemdedir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), kadınların ve kız çocuklarının yaşamın tüm alanlarında ayrımcılıktan arındırılmış biçimde yer almasını devletler için bir yükümlülük olarak tanımlar; gerekli durumlarda geçici özel önlemler (pozitif önlemler) dâhil olmak üzere özde/sonuçta eşitliği sağlamayı gerekli kılar. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ise afet yönetiminin tüm aşamalarında kadınların ve kız çocuklarının etkin ve anlamlı katılımını şart koşar; afet politikalarının tasarımından uygulamasına kadar toplumsal cinsiyet odaklı planlamayı esas alır. Bu rehber, çocuğun üstün yararı ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerini birlikte ele alır; kız ve oğlan çocukların yaş/engellilik/göç gibi kesişen farklılıklarını gözeterek, eşitliği somut gerekliliklere çeviren bir yaklaşımı benimser. CEDAW Komitesi'nin Genel Tavsiye No. 35 (2017) ve No. 37 (2018) metinleriyle uyumlu olarak bu rehber; afet sonrası yeniden inşa ve iyileşme süreçlerinde kız çocuklarının güvenli ve anlamlı katılımının güçlendirilmesini, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet risklerinin azaltılmasını ve temel hizmetlerde (özellikle WASH) asgari standartların güvenceye alınmasını esas alır.¹

Karar alma süreçlerinde kız çocuklarının görüşlerinin alınması ve bu görüşlerin planlama–uygulama döngüsüne yansıtılması, katılımın önündeki zamansal/lojistik engellerin azaltılması ve cinsiyete duyarlı bütçeleme ile ayrıştırılmış veri (SADD) yaklaşımının benimsenmesi, eşit erişim ve hesap verebilirlik açısından temel gerekliliklerdir.² Bu ilke, rehber kapsamında geliştirilecek politika ve uygulamaların kız çocuklar başta olmak üzere tüm çocuklar için "güvenlik–erişim–katılım" boyutlarını ölçülebilir bir kalite ölçütüne dönüştürmesini; bu çerçevenin planlama, uygulama ve izleme adımlarına bütüncül biçimde entegre edilmesini zorunlu kılar.³

¹ Pratikte bu ilke; (i) kız çocuklarının güvenli ve yaşa uygun yöntemlerle karar süreçlerine katılımının güçlendirilmesini, (ii) toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (GBV) için risk analizinin yapılmasını, (iii) gizlilik ve bilgilendirilmiş onam ilkelerine dayalı, mağdur/sağ kalan odaklı ve erişilebilir şikâyet ile yönlendirme (sevk) mekanizmalarının işletilmesini, (iv) özellikle okul çevresi dâhil kamusal mekânların güvenli ve erişilebilir biçimde (aydınlatma, görünürlük, mahremiyet vb.) düzenlenmesini, (v) su-sanitasyon (hijyenik altyapı)–hijyen (WASH) hizmetlerinde menstrüel hijyen yönetimi dâhil asgari standartların sağlanmasını kapsar.

² Sistematik katılım için yaşa uygun araçlar (atölyeler, yürüyüş denetimleri, güvenli mekân haritaları vb.) kullanılabilir; katılımın zamansal/lojistik engellerini azaltmak üzere ulaşım desteği, çocuk bakım düzenlemeleri ve erişilebilir materyaller planlanabilir. Cinsiyete duyarlı bütçeleme, kaynakların kız çocuklarının özgün ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde önceliklendirilmesini sağlar; verinin cinsiyet, yaş ve engellilik kırılımlarında üretilip düzenli izlenmesi ise hizmetlere erişimdeki eşitsizlikleri görünür kılarak eşit dağılımı ve hesap verebilirliği güçlendirir.

³ Bu bütüncül yaklaşım; cinsiyete dayalı şiddet (GBV) risk analizi, güvenli okul rotaları ve kamusal mekân tasarımı, WASH standartları (menstrüel hijyen dâhil), SADD temelli izleme ve cinsiyete duyarlı bütçeleme unsurlarının planlama–uygulama–izleme zincirine dahil edilmesini gerektirir.

Kentsel Dayanıklılık: Afetlerin ardından şehirleri yeniden inşa ederken amaç yalnızca binaları ayağa kaldırmak değil, çocukların gündelik yaşamını etkileyen tüm kentsel sistemi daha dayanıklı hâle getirmektir. Sendai Çerçevesi'nde vurgulanan "Daha İyisini İnşa Et" (Build Back Better) yaklaşımı, fiziksel yeniden yapımın ötesine geçerek ekoloji, altyapı, hizmetler ve yönetimi kapsayan bütüncül bir kentsel dayanıklılık yaklaşımına işaret eder; Paris Anlaşması ise kentlerin hem sera gazı emisyonlarını azaltma hem de iklim etkilerine uyum sağlama sorumluluğunu hatırlatır. Bu çerçevede, çocukların maruz kalabileceği hava, su ve toprak kirliliğine karşı önlem almak; Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Hava Kalitesi Kılavuzları ile uyumlu partikül ve gaz seviyelerini hedeflemek; enkaz kaldırma ve yeniden yapım sırasında asbest gibi toksik maddeleri kontrol altında tutmak; temiz su ve sanitasyonu hızlıca sağlamak ve hava kalitesini düzenli izlemek temel gerekliliklerdir. UNICEF tarafından yayınlanan Çocukların İklim Riski Endeksi (CCRI) raporunun da gösterdiği gibi, iklim krizinin fiziksel ve sosyal etkilerine en kırılgan gruplardan biri çocuklardır; bu nedenle şehir planlamasında yeşil altyapıya (parklar, ağaçlandırma, gölgelikli oyun alanları) yer vermek sadece çocuklara güvenli buluşma ve oyun mekânları yaratmakla kalmaz, ısı adası etkisini de azaltır. Yeni yapılar ve altyapı, çocukları aşırı hava olayları (sıcak dalgaları, sel vb.) ve gelecekteki afetlerden koruyacak şekilde tasarlanmalı; okullar, sağlık merkezleri gibi kritik tesisler bu dayanıklılık ilkelerine göre projelendirilmelidir. Böylece kentsel dayanıklılık, rehberdeki afet sonrası çevresel risk azaltımı adımlarının (hava-su-toprak kalitesi, toz/asbest ve diğer toksik maruziyetler, su-sanitasyon (hijyenik altyapı)-hijyenin sürekliliği, yeşil altyapı ve kritik tesislerin güvenliği) "Daha İyisini İnşa Et" ve iklim uyumu hedefleriyle birlikte, kent ölçeğinde ölçülebilir göstergeler ve düzenli izleme mekanizmaları üzerinden yerel planlama ve yeniden inşa kararlarına entegre edilmesi gerektiğine dair bir çerçeve sunar.

Katılım ve Etik: Afet sonrası politikaların sahada başarılı olabilmesi için çocukların ve genel olarak etkilenen toplulukların karar alma süreçlerine aktif katılımı sağlanmalıdır. BM ÇHS'nin de vurguladığı üzere çocuklar, kendilerini etkileyecek kararlarda görüşlerini ifade etme hakkına sahiptir. Sendai Çerçevesi de çocukları ve gençleri "değişimin aktörleri" olarak tanımlayarak afet risk azaltmada onlara alan açılmasını tavsiye eder. Bu ilke, yerel düzeyde çocukların ihtiyaç ve önerilerini dinlemeyi, planlama toplantılarına katılımlarını teşvik etmeyi içerir. Katılım sağlanırken ve veri toplanırken etik ilkeler titizlikle gözetilmelidir: Çocuklarla çalışırken "zarar vermeme" yaklaşımı, mahremiyetin korunması, kültürel duyarlılık ve gönüllülük esastır. Özellikle çocuklardan bilgi alırken rıza (onam) alınması ve yaşa/gelişim düzeyine uygun

yöntemler kullanılması temel etik ilkeleridir. Yerel yönetim birimleri ve STÖ'ler, topluluk katılımını düzenli toplantılar ve şeffaf bildirim kanallarıyla sürdürülebilir kılmalı ve alınan geri bildirimleri eylem planlarına yansıtmalıdır.⁴ Bu ilke, rehberin veri üretimi–önceliklendirme–izleme adımlarının, çocuklar ve topluluklarla yaşa uygun, güvenli ve anlamlı katılımcı yöntemlerle yürütülmesini; tüm temaslarda “zarar vermeme–gizlilik–bilgilendirilmiş onam” güvencelerinin ve erişilebilir geri bildirim/şikâyet mekanizmalarının işletilmesini ve çıkan bulguların doğrudan eylem planlarına çevrilmesini öncelikli tutar.

Erişilebilirlik ve Evrensel Tasarım: Afet sonrası yaşam alanlarının herkes için ulaşılabilir ve güvenli olması, çocukların yeniden hayata katılımı açısından büyük önem taşır. Bu ilke, geçici barınma alanlarından okullara, parklardan sağlık merkezlerine kadar tüm mekânların her çocuğun rahatça kullanabileceği şekilde tasarlanmasını hedefler. Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS), erişilebilirliği bir insan hakkı olarak tanımlar ve kamu hizmetlerinin herkesin kullanımına uygun biçimde planlanmasını zorunlu kılar. İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartları (Sphere Standartları) da barınma, hijyen ve koruma alanlarında engelsiz erişim, mahremiyet ve güvenliğin sağlanmasını temel bir standart olarak belirler. UN-Habitat'ın “Yeni Kentsel Gündem”i ve Yapılı çevrenin erişilebilirliği ve kullanılabilirliği (ISO 21542 standardı), kent ölçeğinde yaya güvenliği, yönlendirme sistemleri, aydınlatma ve engellerin kaldırılmasına dair rehberlik eder. Bu rehber, afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde evrensel tasarımı—herkes için güvenli, algılanabilir ve kapsayıcı mekânlar üretmeyi—temel bir ilke olarak ele alır. Geçici barınmadan kalıcı konutlara, okul ve sağlık tesislerinden parklara, yaya güzergâhlarından hizmet noktalarına kadar önerilen tüm mekânsal iyileştirmelerin; engelli çocuklar dâhil olmak üzere tüm çocukların bu alanları bağımsız, güvenli ve onurlu biçimde kullanabilmesini sağlayacak şekilde tasarlanmasını hedefler. Bu doğrultuda erişilebilirlik, yönlendirme ve aydınlatma, mahremiyet ile fiziksel engellerin ortadan kaldırılması gibi ölçütler, rehberde öncelikli bir temel kalite standardı olarak tanımlanır.

⁴ Bu rehber doğrudan çocuk katılımını içermemekle birlikte, burada sunulan ilke, yöntem ve araçlar; yerel yönetimler ve STÖ'ler tarafından yürütülecek çalışmalarda çocukların güvenli, anlamlı ve hak temelli katılımını içeren atölye ve süreçlerin tasarlanması için bir çerçeve olarak düşünülmüştür.

Veri, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Afet sonrası kararların adil ve güvenilir olabilmesi için verilerin doğru, erişilebilir ve güvenli biçimde yönetilmesi gerekir. Çocukların yaş, cinsiyet ve ihtiyaç farklılıklarını yansıtan veriler üretmek, hem politika geliştirmede hem de hizmetlerin eşit dağılımında kritik rol oynar. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, her kararın çocuğun üstün yararını gözetmesi gerektiğini vurgular. UNICEF'in etik veri toplama ilkeleri ise çocuklarla çalışırken onam, gizlilik ve zarar vermeme ilkelerini hatırlatır. Temel Kalite ve Hesap Verilebilirlik İnsani Yardım Standardı (TİS) ve İnsani Sözleşme ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar (Sphere Standartları), toplulukların sürece katılımını, şikâyet ve geri bildirim mekanizmalarının açık olmasını ve bilgilerin paylaşılabirliğini kurumsal sorumluluk olarak tanımlar. Ayrıca Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, afet risk verilerinin şeffaf, izlenebilir ve düzenli olarak raporlanmasını önerir. Bu rehber, tüm bu çerçeveleri dikkate alarak veri üretimi ve paylaşımında gizlilik, güvenlik, açıklık ve hesap verebilirliği temel alır; böylece afet sonrası süreçlerde hem kurumlar hem de topluluklar arasında güven ve işbirliği güçlenir. Bu ilke, rehber kapsamında önerilen eylem ve politikaların hangi gerekçelere dayandığının açıkça görünür olmasını, uygulamaların etkisinin izlenmesini ve elde edilen bulgular doğrultusunda çocukların değişen ihtiyaçlarına göre hesap verebilir biçimde güncellenmesini mümkün kılan ortak bir yönetim zemini oluşturur. Bu doğrultuda, afet sonrası çevresel risk azaltımı ve yeniden inşa önceliklendirmesinin kanıta dayalı biçimde yürütülebilmesi için yaş, cinsiyet ve engellilik kırımlarını içeren; mekânsal olarak ayrıştırılabilir nicel ve nitel verilerin (ölçümler, hizmetlere erişim durumu, çocukların deneyimleri) düzenli olarak üretilmesi, bu verilerin gizlilik, onam ve veri güvenliği ilkeleri çerçevesinde yönetilerek paydaşlarla şeffaf biçimde paylaşılması ve şikâyet-geri bildirim mekanizmaları aracılığıyla uygulamaların etkisinin izlenmesi temel bir gereklilik olarak tanımlanır.

Yöntem

Rehber, geliştirme sürecine dâhil olan farklı kurum, uzman ve toplulukların katkılarıyla, katılımcı ve katmanlı bir yöntem izlenerek hazırlanmıştır. Çalıştay sürecini beslemek ve kavramsal çerçeveyi güçlendirmek amacıyla ulusal ve uluslararası politika belgeleri, standartlar ve iyi uygulamalara dayalı bir literatür taraması yapılmış; ayrıca sivil toplum örgütleriyle odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Bu hazırlık sürecinin ardından, yerel yönetim birimleri, kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiş; afet sonrası yeniden inşa süreçlerine ilişkin deneyim ve ihtiyaçları görünür kılmak üzere deneyim çemberi ve vaka kartları gibi katılımcı araçlar geliştirilmiş ve çalıştay kapsamında birlikte test edilmiştir. Elde edilen bulgular, yerel yönetimlerin ve sivil toplumun afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde çocukların haklarını, güvenliğini ve katılımını merkeze alan bir yol haritası oluşturmak amacıyla sentezlenmiştir.

Bu fazda mevcut durum ve kapasiteyi inceledikten sonra paydaşları belirliyor ve veri toplama araçlarını hazırlıyoruz. İhtiyaç ve riskleri görünür kılarak sonraki aşamalarda sorumluluk dağılımını ve işbirliği modelini şekillendirecek temel bilgileri üretiyoruz.

1. Adım: Kapsam ve Çerçevenin Belirlenmesi

Hazırlığa başlamadan önce, afet sonrası yeniden inşa sürecinde odaklanacağınız ana konuları netleştirin. Çalışma alanınızı yaptığınız araştırma özelindeki temalar etrafında çerçeveleyin.

Bu rehberin hazırlığı ve pilotlaması, 2023 depremlerinden ağır etkilenen illerden biri olan Adıyaman'da yapıldı. Yaptığımız literatür taramasından sonra deprem sonrası çevresel riskler (hava ve su kirliliği, asbest maruziyeti, yeşil alan kaybı) ve çocuk sağlığı, çocuk-dostu mekânsal kriterler, veri ve göstergeler, katılımcı diyalog ve toplumsal cinsiyet lensi, kurumsal eşgüdüm ve önceliklendirme başlıkları altında temaları belirledik.

2. Adım: Masabaşı Araştırması

Yerel ve ulusal düzeyde mevcut politika ve uygulamaları inceleyerek iyi örnekleri tespit edin. Proje yürüttüğünüz kentteki sivil toplum örgütlerini ve belediye birimlerini haritalayın. Bu çalışma, hem kurumların nerede durduğunu hem de hangi alanlarda işbirliği yapılabileceğini anlamamanızı sağlar. Projenin amacı, çevresel riskleri değerlendirerek çocuk dostu ve dirençli kentsel politikalar geliştirilmesine katkı sunmaktır; bu nedenle literatür taraması yaparken çocuk hakları, afet riski azaltma ve kent planlaması alanlarındaki rapor ve rehberleri gözden geçirin.

3. Adım: İhtiyaç Analizi: Anket ve Odak Grup Çalışmaları ile Saha Verilerinin Toplanması

Sahadaki ihtiyaçları anlamak için hazırlık yapın. Kapasite geliştirme programının tematik odak alanlarını belirlemek üzere anket ve odak grup görüşmesi soruları hazırlayın. Proje yürüttüğünüz şehirde hali hazırda çalışan STÖ'lere ve yerel yönetimlere yönelik anketler, mevcut hizmetlerin haritalandırılmasına yardımcı olur. Odak grup görüşmeleriyle çevresel risklerin çocukların yaşamına etkileri ve mevcut hizmetlerin yeterliliği hakkında niteliksel içgörüler toplanabilir.

Adıyaman'da gerçekleştirdiğimiz anket ve odak grup görüşmesi sorularına Ek 1'den ulaşabilirsiniz.

4. Adım: Paydaşların ve Kapasitelerinin Analizi: Kim, Ne Yapabilir?

Yerel yönetim birimleri, valilik, STÖ'ler meslek odaları ve üniversiteler gibi farklı aktörlerin rollerini ve kaynaklarını inceleyin. Kimlerin hangi alanda uzmanlaştığını, hangi kaynaklara erişebildiğini saptayın. Bu analiz, daha sonra paylaşılacak eylem planlarında sorumluluk dağılımını ve işbirliği modelini şekillendirecek.

5. Adım: Öncelikli İhtiyaç ve Risklerin Belirlenmesi

Toplanan verileri değerlendirerek çevresel riskleri ve acil ihtiyaçları sıralayın. Çocukların afet sonrası eğitim, oyun ve sağlık hizmetlerine erişiminde yaşadıkları zorluklar; geçici barınma alanlarında ve kent genelinde güvenli alan eksikliği; kirli hava ve toz gibi sorunlar öne çıkabilir. Bu bulgular, ileride kullanılacak araç ve göstergelerin seçilmesine yardımcı olur.

6. Adım: Uzman Seçimi ve Kapasite Geliştirme Programı Hazırlığı

Bu adım, programınızın hem içeriğini hem de etkisini belirler. Doğru uzmanları çağırmak ve oturumları iyi planlamak, çalışma yürüttüğünüz kentin ihtiyaçlarına uygun, uygulanabilir sonuçlar üretmenizi sağlar.

Uzmanların Belirlenmesi

- **Tematik alanları netleştirin:** Masabaşı analizden çıkan öncelikler ve anket/odak grup sonuçları doğrultusunda 3–4 ana başlık belirleyin.

Adıyaman'da yürüttüğümüz pilot çalışmada literatür taramasından çıkan öncelikli temalar; Çocuk Katılımlı Mekânsal / Yerleşim Tasarımı, Çocuğa Duyarlı Finansman & Sistem Şok Yanıtı, Eğitim Devamlılığı & Güvenli Öğrenme Ortamları, Çoklu Risk / Kentsel Kırılganlıkta Genç Katılımı, Koruma, Psiko-sosyal & Toplum Temelli Destek Sistemleri oldu. Odak grup görüşmeleri sonunda hazırlanan nihai programda ise Çevresel Tehlikeler & Çocuk Sağlığı, Çocuk-Dostu Mekânsal Kriterler & Kalıcı Yerleşim, Yaş-Cinsiyet Ayrımlı Veri & İzleme, Katılımcı Diyalog & Toplumsal Cinsiyet Lensli Analiz, Kurumsal Köprüler & Önceliklendirme gibi temalar önceliklendirildi.

- **Çocuk hakları odağı:** Çocukların sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkı temelinde, uzman seçimleri çocuk haklarını önceliklendiren bir perspektiften yapılmalıdır. Ayrıca, farklı ihtiyaçlara ve gelişim süreçleri dikkate alınarak çocukların güvenliği ve mekânlara erişiminde yaşanan eşitsizlikleri kapsayıcı bir perspektifle tartışmaya açabilecek uzmanların dahil edilmesi önemlidir.
- **Yerel ve ulusa/uluslararası deneyimi birleştirin:** Mevcut duruma dair özgün içgörüler edinilmesi iyi uygulamaların paylaşılması için hem sahayı bilen uzmanlardan hem de ulusal ve uluslararası deneyime sahip kişileri davet edin.

Programın Hazırlanması

- Masa başı araştırmanız ve ihtiyaç analiziniz doğrultusunda, programınız için ana başlıklar belirleyin.

Adıyaman'da yürüttüğümüz çalıştayda çevresel riskler ve çocuk sağlığı oturumu, kentte risk ve erişim, deneyim çemberi, Sorumluluk kartları egzersizi ve vaka çalışması oturumları yer aldı. Benzer bir akış oluşturabilirsiniz; her oturumun süresini (sunum için 20 dk, grup çalışması için 30–40 dk gibi) açıkça tanımlayın.

Grup çalışmasını kolaylaştırmak ve katılımcıların önerilerini somutlaştırmak amacıyla, Faz 2 bölümünde aşağıdaki yöntem ve araçlardan yararlanabilirsiniz. **Deneyim Çemberi** bölümünde kullanılan kartlarda literatürde öne çıkan iyi uygulama örneklerine;

Sorumluluk Kartlarında ise literatür taramasında belirlenen ve çalışma yürüttüğünüz kente uyarlanabilecek çalışmalar incelenerek sorumlu/başvurulacak kurumların eşleştirilerek tartışıldığı bir egzersiz planlayabilirsiniz. Ayrıca, odak grup görüşmelerinde tanımlanan ve kentin farklı ölçeklerinde çocukları doğrudan etkileyen çevresel risklere ilişkin vaka örnekleri üzerinden grup çalışmasını planlayabilirsiniz. Kolaylaştırıcılar, bu yöntemleri kendi belirledikleri tema veya örnekler doğrultusunda da revize edebilirler.

egzersiz planlayabilirsiniz. Ayrıca, odak grup görüşmelerinde tanımlanan ve kentin farklı ölçeklerinde çocukları doğrudan etkileyen çevresel risklere ilişkin vaka örnekleri üzerinden grup çalışmasını planlayabilirsiniz. Kolaylaştırıcılar, bu yöntemleri kendi belirledikleri tema veya örnekler doğrultusunda da revize edebilirler.

FAZ 2

Ortaklaştırma ve Tasarım

Bu aşamada, çocukların ihtiyaçları ve çocuklara yönelik yükümlülükler üzerinden ortak bir dil kurmayı, kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri arasında birlikte düşünme ve üretme süreçlerini güçlendirmeyi amaçlıyoruz. Katılımı canlı tutmak ve ortak öğrenmeyi desteklemek amacıyla bir dizi kolaylaştırıcı araç geliştirdik: Tanışma ve Isınma Oyunu, Uzman Sunumları & Duygu–İhtiyaç Kartları, Deneyim Çemberi–İyi Uygulama Kartları, Sorumluluk Kartları (kurum–kaynak eşleştirme) ile Vaka Kartları & Kısa Politika Notları.

Literatür ve saha bulgularına dayalı olarak kurgulanan oturum akışlarında; katılımcı araçlar aracılığıyla önerileri somutlaştırıyor, düşük maliyetli ve hızlı uygulanabilir mikro müdahale fikirleri geliştiriyor, veri ve izleme göstergeleri üzerinden kurumlar arası sorumluluk paylaşımını netleştiriyoruz.

1. Adım: Tanışma ve Isınma Oyunu

Bu kısa oyun, atölyeye eğlenceli bir başlangıç yapmak ve katılımcıların birbirini tanıması için hazırlandı. Projeyi yürüttüğünüz kentte katılımcılar gündelik rotalarındaki önemli ayrıntıları paylaşırken, mahallelerinde bir aradalık hissi veren mekânları ve buralara dair küçük ama etkili önerilerini birlikte konuşmak amacıyla uygulanabilir. Adımlar basit; gruplar büyüdükçe ortak düşünme pratiğimiz zenginleşiyor.

Akış⁵: Uygulama, ikili–dörtlü–sekizli gruplara kademeli biçimde genişleyerek ilerler.

- **İkili turda** katılımcılar, günlük rotalarında kendilerini gülümseten bir ayrıntıyı paylaşır; eşler birbirini dinler ve bir sonraki aşamada aktarabilmek için ana unsurları not eder/ağzında tutar.
- **Dörtlü turda** herkes eşinin anlattığını gruba aktarır; ardından mahallede bir aradalık hissi veren bir buluşma noktası üzerine konuşulur ve grup ortak bir örnek seçer.
- **Sekizli turda** seçilen buluşma noktası paylaşılır ve bu alanda uygulanabilecek **düşük maliyetli, hızlı ve tek adımlık** bir mikro müdahale önerisi geliştirilir.

2. Adım: Uzman Sunumları ve Duygu-İhtiyaç Kartları Egzersizi

Uzman sunumlarını, aynı masada buluşan herkesin çevresel riskleri çocuk hakları odağında tartışabileceği ortak zemini oluşturmak ve katılımcıların bilgi düzeyinin artırılması için planlayabilirsiniz.

Adıyaman'da gerçekleştirdiğimiz çalıştayda; deprem sonrası sağlık hizmetlerindeki kırılmalıklar, suya ve beslenmeye erişim eksenindeki riskler ile denetimsiz yıkım ve şantiye süreçlerinden kaynaklanan toz ve asbest maruziyeti, çocuk hakları perspektifiyle ele alındı. Bu başlıklarda güncel durumu değerlendirmek üzere Adıyaman Tabipler Odası'ndan Dr. Aydın Şirin, Biyolog ve İş Sağlığı Uzmanı Hasan Deniz ile MSGSÜ Şehircilik ABD'den Öğr. Gör. Aslı Odman'dan bilgi ve saha değerlendirmeleri alındı. Uzman sunumlarını takiben, eğitimci Burcu Kutlu tarafından yürütülen Duygu-İhtiyaç Kartları⁶ egzersiziyle katılımcılar, hayali bir çocuk üzerinden kurgulanan okul rotası deneyimini ele aldı. Egzersiz kapsamında, çocukların kentte maruz kaldıkları risklere ilişkin duyguları ile karşılanan ve karşılanmayan ihtiyaçlar tartışıldı. Sunumlar ve Duygu-İhtiyaç Kartları egzersizinin ardından Sorumluluk Kartları ve Deneyim Çemberinde ilgili kurumların rol ve yükümlülükleri ile sahada karşılaşılan temel sorun alanları birlikte tartışıldı.

⁵ Ek 2'de oyunun yönergesine ulaşabilirsiniz.

⁶ [Şiddetsiz İletişim Türkiye](#) sayfasından Duygu ve İhtiyaç listelerine ulaşabilirsiniz.

3. Adım: Deneyim Çemberi: İyi Örneklerden/Uygulamalardan Öğrenme

Bu oturumda, literatür ve saha çalışmalarından derlenen "iyi uygulama" kartlarından ilham alarak katılımcıların deneyimlerini paylaşmasına alan açabilirsiniz. Katılımcı sayısına göre belirleyeceğiniz süre ve detayda katılımcılar yaptıkları çalışmaları aktarabilir.

Çevresel Tehlikeler ve Çocuk Sağlığı, Çocuk Dostu Mekânsal Kriterler ve Kalıcı Yerleşim, Katılımcı Diyalog ve Toplumsal Cinsiyet Lensli Analiz temalarıyla bağlantılı olarak hazırlanan kartlar; okul çevresinde trafiğin azaltılması ve yeni oyun alanları yaratılması, şantiye alanlarında sıkı toz kontrolü, geçici yaya geçitleriyle güvenli okul yolları, çocuk katılımıyla yeniden yapılanma süreçleri ve acil durumlarda güvenli eğitim alanları gibi somut uygulamaları anlatıyor. Her bir örnek, çocukların sağlık ve güvenlik haklarını nasıl koruduğunu ve toplulukların nasıl birlikte hareket ettiğini ortaya koyuyor.

Yönerge: Katılımcılar, 2 kişilik gruplar halinde (grup büyüklüğüne göre değiştirilebilir) birer kart seçer. Kartlar dağıtıldığında, seçilen kartın başlığına, yapıldığı yere ve hangi ortakların çalıştığına göz atmaları istenir. Her katılımcıya 3 dakikalık bir sunum süresi verilir. Bu süre içinde:

- **Örneğin tanıtımı:** Kartın hangi soruna çözüm getirdiğini, nasıl bir etki yarattığını ve çocuk hakları bağlamında önemini özetleyin. Örneğin, bir kartta Gana'da okul çevresinde araç trafiğinin kısıtlanarak 350 m²'lik yeni oyun alanı oluşturulması ve emisyonların ciddi oranda azaltılması anlatılıyor.
- **Çıkarımlar:** Bulduğunuz kente dair çıkarımlar: Bu uygulama sizin kentinizde/ mahallenizde hangi soruna işaret ediyor? Örneğin, toz kontrol planı kartı inşaat alanlarında tozun çocuk sağlığına etkisini azaltırken, benzer bir yaklaşım Adıyaman'daki şantiye alanlarında da uygulanabilir mi ya da nasıl uygulanabilir?
- **Öneri geliştirilmesi:** Hangi ihtiyaçlara cevap verebilir? Hangi kurumlar (belediye, okul yönetimi, STÖ'ler, sağlık birimleri) birlikte çalışmalı? Pop-up yaya yolları kartı, düşük maliyetli denemelerle kalıcı düzenlemeler yapılabileceğini gösteriyor; siz de buna benzer "ilk adım"lar düşünebilirsiniz.
- **Katılımcı Deneyimi:** Her katılımcıdan içinde bulunduğu kurumda ya da gözlemlediği bir iyi uygulama örneğini paylaşmasını isteyebilirsiniz.

Hasat: Her sunumdan sonra kısa sorular alabilir, kartların ortak temaları üzerine konuşabilirsiniz. Amaç, dünya çapındaki iyi örneklerden yola çıkarak bulunduğunuz kentteki ihtiyaçlara uygun basit ve uygulanabilir fikirler geliştirmektir. Her kart yeni bir bakış açısı sunmak için hazırlanmıştır; bu perspektifleri birleştirmek, katılımcılarla birlikte bir yol haritası oluşturmaya yardımcı olur.

4. Adım: Sorumluluk Kartları: Kurum ve Kaynak Eşleştirme

Bu oturum, kurumlar arası işbirliğini somutlaştırmak ve çalışmanın yürütüldüğü kentlerde yapılacak olası müdahalelere dair kısa yol haritası çıkarmak için tasarlandı. Bu çalışma, farklı kurumların sorumluluk ve yetki alanlarını karşılaştırmalı olarak ele almayı sağlayacaktır. Kartlarda yer alan eylemler, basit bir toz kontrol uygulamasından geniş kapsamlı veri paylaşım platformlarına kadar çeşitlenmektedir; her biri çocukların sağlığını, güvenliğini ve katılımını güçlendirmeye yöneliktir. Eşleştirme sürecinde katılımcılar, vaka-temelli bildirim mekanizmalarının nasıl işlediğini de deneyimleyerek kriz zamanlarında hızlı tepki için işbirliği kanallarını keşfeder.

Oturuma başlamadan önce:

- Katılımcıları 6–8 kişilik 5 gruba ayırın. Her grup mümkün olduğunca belediye birimleri, kamu kurumlarından temsilciler, STÖ'ler, meslek odaları ve akademiden karışık şekilde oluşsun; böylece kurum ve kuruluşlar birbirini tanıma ve birbirinden öğrenme imkânı yakalar.
- Her gruba tematik olarak; Çevresel Güvenlik kartlarından 2 adet, Mekânsal Erişilebilirlik kartlarından 2 adet, Katılım-Toplumsal Cinsiyet-Savunuculuk kartlarından 1 adet, Yönetişim-Veri-İş Birliği kartlarından 1 adet dağıtın.
- Her grupla Sorumlu/Başvuru Kurum Listesini (Yerel yönetim, valilik ve il düzeyi kamu kurumları, meslek örgütleri, sağlık kuruluşları, eğitim kurumları, akademi, sivil toplum ve mahalle topluluklarından oluşan kurum listesi) her masada bulunacak şekilde dağıtın. Bu liste, kartlardaki eylemlerin hangi kurumların sorumluluğunda olabileceğini belirlemede yardımcı olabilir.

Giriş/Yönerge (10 dk)

Literatürdeki ve saha pratiklerindeki iyi örneklerden derlenmiş Sorumluluk Kartları ile kamu kurumları ve sivil toplumun hangi alanlarda sorumluluk alabileceğini görünür kılmak amaçlanır. Örneğin kartlarda toz ve asbest riski olan yıkım sahalarının sulama ve bariyerle güvenli hâle getirilmesi, park ve okul çevresinde çocuk tampon bölgeleri oluşturulması, karanlık oyun alanlarının aydınlatılması, kız çocukların deneyimiyle güvenli yürüyüş denetimleri yapılması ve yaş-cinsiyet verisine dayalı "Çocuk Hakları ve Çevre İl Platformu" kurulması gibi eylem başlıkları ve hangi kurumların sorumlu olabileceği belirtiliyor. Böylece herkes hem kendi kurumunun rolünü, hem de diğer paydaşlarla nasıl işbirliği yapacağını tartışma fırsatı bulabilir.

- Her kuruma 5 farklı renkte post-it dağıtılır. Her renk farklı kurumu ("Yerel yönetim, valilik ve il düzeyi kamu kurumları", "meslek örgütleri, sağlık kuruluşları", "eğitim kurumları, akademi", "sivil toplum ve mahalle toplulukları") temsil edecek şekilde aktarılır. Sunumda her rengin temsil ettiği renkler ve bir örnek kart-kurum eşleştirmesi paylaşılır.

Eşleştirme ve tartışma (40 dk):

- Her grup, elindeki kartların hangi kurumlarla eşleştirilebileceğini tartışır ve kart üzerindeki önerinin ilgili kentte nasıl uygulanabileceğini düşünür. Örneğin, "Okul sokağı" uygulaması için Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü, Emniyet ve Millî Eğitim'in birlikte çalışması gerektiğini not edebilir.
- Grup üyeleri kartlardaki eylem başlıklarının kendi kurumlarının yetki ve kapasitesiyle nasıl uyuştüğünü değerlendirir; hangi kurumların başvuru yapabileceği ve işbirliği yapması gerektiği üzerine fikir geliştirir.

Birlikte değerlendirme ve diğer grupların çalışmalarını inceleme (15 dk):

Oturumun sonunda, gruplara kartlardaki "sorumlu/başvuru kurum" listeleri dağıtılır. Katılımcılar kendi yaptıkları eşleştirmeleri bu listeyle karşılaştırır, eksik veya farklı değerlendirmeleri tartışır. Ardından, projeyi yürüttüğünüz kent bağlamında uygulanabilir yeni kurum önerilerini veya tartışmalarda öne çıkan ortak kurumları eklerler.

İlk 10 dakikalık bölümde eksikler tamamlanır. Daha sonra, her masada iki kişi (grup büyüklüğüne göre değiştirilebilir) sabit kalacak şekilde diğer grup üyeleri farklı masaları dolaşır.

Diğer masaları dolaşan katılımcılar, masada sabit kalan kişilerle uygulama ve eşleştirmelere ilişkin sorular yönelterek deneyim paylaşımında bulunurlar.

Son 5 dakikada roller değişir; bu kez masalarda sabit kalanlar diğer masaları dolaşır. Tüm gruplar, diğer masalardaki uygulama örneklerini inceledikten sonra oturumun bu aşaması tamamlanır.

Değerlendirme (10 dk):

Tartışmalar tamamlandıktan sonra egzersize dair kısa geri bildirimler toplanır.

- Kartların çevresindeki renklere işaret ederek, uygulama örneği-kurum eşleştirmelerinde en baskın kurum hangisi olarak öne çıkıyor ve sizce neden?
- Seçtiğiniz kartlarda risk ve eşitlik açısından en acil olan hangisi? (Şantiye-toz/asbest, sıcak stresi, güvenli okul yolu vb.) Bu eylemi düşük maliyetli ve tek adımlık nasıl başlatırız?
- İzleme ve veri tarafında neye ihtiyacımız var?
- Kendi kurumunuzun rolünü bu kadar somutlaştırmak sizde ne düşündürdü ya da yeni fark ettikleriniz oldu mu?
- Diğer kurumların görev alanlarını tartışmak size ne kattı?
- Birlikte çalışabileceğimiz noktaları konuşurken ne düşündünüz/hissettiniz?

5. Adım: Vaka Kartları ve Kısa Politika Notları

Bu oturumda odak grup görüşmelerinde bahsedilen ve kentte öne çıkan sorunlardan yola çıkarak hazırladığımız vaka kartlarıyla ele alıyoruz. Amaç, çocukların farklı ölçeklerde (ev-okul-sokak-park-kent) maruz kaldığı çevresel riskleri tanımlamak, bildirim yollarını tartışmak ve pratik önlemler önermek. Her grup, kendisine verilen "vaka kartı"ndaki senaryoyu tartışarak uygulama ilkeleri, sorumlu(lar) ve göstergeler içeren kısa bir politika notu hazırlayacak.

Giriş ve Egzersiz Yönergesi (10 dk)

- Oturumun bu aşamasında, çevresel risklere dair beş farklı vaka üzerinden grup çalışması yapacağız. Bu vakalar, odak grup görüşmelerinde dile getirilen sorunların kısa hikâyelere dönüştürülmüş hâlidir. Amaç, çocuklar için risk yaratan durumları tanımlamak, kısa vadeli çözümler ve işbirliği mekanizmaları geliştirmektir.

Yönerge şeması:

- Katılımcılar 6–8 kişilik beş gruba ayrılır. Her gruba bir vaka kartı verilir.
- Kartlar, kentlerde afet durumlarında farklı ölçeklerde karşılaşılan riskleri anlatıyor. Bu ölçekler arasında ev/konut, okul önü, sokak/park, kent geneli ve merkeze erişim yer alıyor.
- Her kartın altında, grup çalışmasını yönlendirecek sorular bulunuyor. Kolaylaştırıcılar olarak bu soruları açıklayacağız ve nasıl çalışacağınızı hatırlatacağız:
 - **En acil sorun nedir?** sorusunda senaryodaki en kritik riskin ne olduğunu tek cümleyle ifade edin.
 - **Üç küçük adım sorusunda**, kısa vadede yapılabilecek üç düşük maliyetli müdahaleyi düşünebilirsiniz.
 - **Kimi haberdar edeceğiz ve nasıl?** sorusunda ilgili kurumları (belediye, zabıta, emniyet, okul yönetimi, STÖ'ler, muhtarlık vb.) ve kullanılacak iletişim kanallarını (çağrı hattı, online form, SMS, toplantı) belirleyin.
 - **Veri toplama ve izlemede**, önerdiğiniz eylemlerin sonuçlarını takip etmek için hangi göstergeleri izleyeceğinizi ve bu veriyi hangi kurumlarla paylaşacağınızı tartışabilirsiniz.
 - **72 saatlik hedeflerde** üç gün içinde görülebilecek somut değişiklikleri belirleyin.
 - **B Planı ve kalıcı çözümde ise** ilk girişimler sonuç vermezse neler yapacağınızı (toplu dilekçe, komisyon gündemi, CİMER, basın bilgilendirmesi) ve bu sorunun tekrar yaşanmaması için tek cümlelik bir kural veya protokol önerisi geliştirin.
 - Tartışma sonunda, grup olarak **uygulama ilkeleri, sorumlu kurum(lar) ve gösterge(ler)** içeren bir kısa politika notu hazırlayabilirsiniz. Bu not, önerinizin özetini sunar; böylece hem kurumlar arası sorumluluklar netleşir hem de izleme/
- Serbest tartışma ve politika notu hazırlama çalışması **40 dakika** sürer. Çalışma sonunda kısa bir ara verdikten sonra her gruptan çalışmaları dinlenir.

Sunum ve Ortaklaşma

Her grup, hazırladığı kısa politika notunu 3–4 dakikada sunar. Sunum; en acil sorun, üç küçük adım, 72 saatlik hedef, bildirim kanalları, sorumlular ve izleme göstergeleri başlıklarıyla ilerler. Ardından 2 dakikalık kısa soru–cevap alınır.

Ortaklaştırma: Katılımcılar, her politika notu için duvardaki ölçek panosuna "etki" ve "uygulanabilirlik" sticker'larıyla hızlı oylama yapar. Kız çocuklarının güvenlik/mahremiyet ihtiyaçlarını işaretleyen notlara toplumsal cinsiyet etiketi eklenir. Kolaylaştırıcı, gruplar arası örtüşen önerileri birleştirir; aynı hedefe hizmet eden adımlar tek bir başlık altında toplanır. Bu aşamada RACI özetleri (sorumlu, hesap veren, danışılan, bilgilendirilen) kısaca teyit edilir ve kurumlar arası işbirliği bağları haritalanır.

Hasat ve çıktı: Sunumların sonunda, duvardaki içerikten bir "ilk 90 gün listesi" (hızlı uygulanabilir mikro müdahaleler), bir "12 ay yol haritası" ve izleme göstergeleri çekirdeği (ör. toz ölçümü sıklığı, güvenli geçit sayısı, aydınlatılan park noktası, bildirim kapanış süresi) çıkarılır. Her eylem için görev veya göstergenin sorumluluğunu üstlenen kurum-sahip/ İlgili eylemin tamamlanması için belirlenen süre-termin not edilir.

Kapanış ve takip: Üzerinde uzlaşılan kararlar kayıt altına alınır ve uygulanmanın izlenmesini sağlamak üzere bir sonraki izleme buluşmasının tarihi belirlenir. Çocukların yaş, engellilik durumu ve cinsiyet kısımları dikkate alınarak kurgulanan gündelik yaşam rotalarında; güvenlik, erişilebilirlik ve mahremiyet önceliklerini gözetilen öneriler ise politika ve uygulama süreçlerinde görünürlük kazandırmak amacıyla ayrı ve vurgulu bir öneri listesi olarak derlenmek üzere işaretlenir.

Bu oturum, farklı ölçeklerdeki risk ve çözümleri çocuğun gözünden görünür kılar; kurumlar arası eşgüdümü somutlaştırır ve uygulanabilir adımlar için net bir başlangıç seti üretir.

6. Adım: Değerlendirme ve Geri bildirim

Bu fazın sonunda kısa ama sistematik bir değerlendirme yapmak, üretilen fikirlerin Faz 3'te somut eylemlere dönüşmesini ve kullanılan araçların (oyunlar, kartlar, vaka çalışmaları) gerçekten ne kadar işe yaradığını görmeyi sağlar. Bu adımın amacı, "Bugün neyi birlikte başardık, kimi/neyi hâlâ duyamıyoruz ve bir sonraki adımda neyi farklı yapmalıyız?" sorularına katılımcılarla birlikte yanıt aramaktır.

Çalıştayın/atölyenin kapanışına 10–15 dakikalık bir bölüm ayırarak tüm araçları ve tartışmaları kısaca gözden geçirebilirsiniz. Kolaylaştırıcı, herkesin katkı verebileceği bir tur önerir:

- "Bugün sizin için en yararlı araç hangisiydi ve neden?"
- "Çocukların –özellikle kız çocuklarının– gündelik rotasını iyileştirecek en acil müdahale hangisi?"
- "Faz 3'teki eylem planına mutlaka girmesi gereken iki–üç öneriyi nasıl adlandırırdınız?"
- "Kimi ya da hangi kurumları bu masaya henüz yeterince dahil edemedik?"

Zaman kısıtlıysa, bu soruları post-it veya kısa bir çevrimiçi form üzerinden de toplayabilirsiniz. Katılımcılardan, özellikle "ilk 90 günde başlanabilecek adımlar" ile "daha uzun vadeli, yapısal değişiklikler" arasında ayırım yapmalarını isteyebilirsiniz.

Atölye sonrasında kolaylaştırıcı ekip, bu geri bildirimleri birkaç başlık altında toparlayabilir: kullanılan araçlar (neyi güçlendirdi/ nerede zorlandı), kurumlar arası işbirliği olanakları, veri ve izleme ihtiyacı, çocuk/kız çocuk odaklı eksikler. Böylece bu faz sadece fikir üretmekle kalmaz; Faz 3'te yer alacak önceliklendirme, sorumluluk tablosu ve izleme göstergeleri için ortaklaşmış bir zemin sunar. Bu değerlendirmenin kısa bir özetini katılımcılarla paylaşmak, sürecin şeffaflığını ve birlikte öğrenme kültürünü güçlendirir.

Bu fazda oluşturduğumuz veriyi bir araya getirip öncelikleri netleştirdikten sonra, seçtiğimiz eylemleri kısa-orta-uzun vadeye yayarak bir eylem planına dönüştürüyor; her adım için sorumlulukları (ör. RACI matrisiyle) tanımlıyor, hızlı uygulanabilir mikro müdahalelerle başlayarak uygulama takvimini kuruyor ve izleme-değerlendirme ile politika/savunuculuk başlıklarını planın ayrılmaz bir parçası hâline getiriyoruz.

Neden Bir Eylem Planı Hazırlıyoruz?

Afetlerin ardından şehirlerin yeniden inşasında çocukların sağlığı, güvenliği ve haklarını gözetmek kritik önem taşıyor. Rehberin önceki aşamalarında toplanan veriler ve üretilen fikirlerin somut adımlara dönüşmesi aşamalı eylem planlarıyla mümkündür. Bu süreç, kamu kurumları, yerel yönetimler, STÖ'ler ve çocuklar arasında güçlendirilmiş bir işbirliği gerektiriyor. İşe koyulmadan önce şu soruları sorabiliriz:

- Bu eylem planını neden hazırlıyoruz? Hangi çevresel riskleri ve çocuk ihtiyaçlarını ele almak istiyoruz?
- Planımızın sonunda çocukların günlük hayatlarında nasıl bir fark yaratmak istiyoruz?
- Birlikte çalışacağımız ekip kimlerden oluşmalı? Hangi kurum ve kişiler bize destek olabilir?

Bu sorular, öncelikleri belirlemeyi ve yol haritası oluşturmayı kolaylaştırır.

1. Adım: Veri oluşturma - Nereden Başlamalıyız?

Eylem planının uygulanabilir ve izlenebilir olması için düzenli, karşılaştırılabilir ve güvenli biçimde paylaşılabilir verilere ihtiyacımız var. Yerel yönetimler ve STÖ'ler, teknik kapasite ve yasal yetkileri doğrultusunda bu veriyi farklı araçlarla üretebilir. Önemli olan, veriyi çocuk haklarını gözeterek, yaş/cinsiyet (ve mümkünse engellilik) kırımlı olarak üretmek ve çocuk güvenliği/mahremiyet ilkeleriyle birbirimizle paylaşmaktır. Çünkü bu veriler birbirini tamamlar niteliktedir.

Veri oluşturma adımının amacı; kentte çocukların maruz kalabileceği riskleri, çocukların kullandığı mekân ve güzergâhları, hizmet boşluklarını ve başvuru/şikâyetleri mahalle ölçeğinde görünür kılmak; bu görünürlükle müdahaleleri doğru hedeflemek ve sonraki adımlarda kurulacak öğrenme döngüsüne sağlam bir temel oluşturmaktır. Hızlı bir başlangıç için, mahalle ölçeğinde öncelikli alanları belirleyip asgari veri setini tanımlayın, rol ve veri akışını netleştirin, erken aşamada başlangıç verisini toplayın, güncelleme periyotlarını belirleyin ve şikâyet ile geri bildirim verisini planın izleme sürecinde temel veri kaynağı olarak konumlandırın.

Yerel Yönetimler için Öneriler

Yerel yönetimler, sahip oldukları teknik kapasite ve yasal yetki sayesinde çevresel riskleri doğrudan ölçebilen/ölçümünü yaptırabilen ve resmi kayıtlar tutan aktörlerdir. Bu projenin amaçlarından biri onların bu yeteneğini güçlendirerek çocuk dostu ve dirençli kent politikaları geliştirmelerine katkı sunmaktır.

- **Çevresel ölçüm ve risk haritalama yapın:** Belediyenin çevre, fen işleri, park ve bahçeler, ulaşım veya zabıta gibi birimleri; hava kirliliği, toz, sıcaklık stresi, gürültü ve aydınlatma düzeyi gibi riskleri ölçebilecek sensörler ve haritalar kurabilir. Yıkım bölgelerinde toz ve asbest maruziyetini, yaz aylarında ısı konforunu, okul ve park çevrelerinde ise gürültü ve aydınlatma koşullarını değerlendirin. Bu ölçümleri düzenli olarak yapın/ yaptırın ve Coğrafî Bilgi Sistemleri (CBS) aracılığıyla risk haritaları üretin.
- **Yıkım ve şantiye takibi:** Yıkım-yeniden inşa sahalarında toz kontrolü için sulama planı hazırlamak, yıkım izinlerini verirken denetim planlarını hazırlamak, şantiyelerde kullanılan makinelerin güzergâhlarını belirlemek, sulama ve toz kontrolü için kamyon ve hidrant (yangın söndürme amacıyla su şebekesine bağlı dış musluk veya vana sistemi) kullanımı kaydını tutmak ve toz kontrol planlarının uygulanıp uygulanmadığını düzenli raporlamak önemlidir.
- **Demografik ve sosyal veriyi erişim engellerini gösterecek şekilde toplayın:** Nüfus müdürlüklerinden ve okullardan yaş ve cinsiyet kırılımlı (mahalle ve okul bazında) nüfus ve devamsızlık verileri alın. Sosyal hizmet kayıtları ve mahalle gözlemleriyle çocukların eğitim ve oyun alanlarına erişimindeki engelleri takip edin. Sosyal hizmet kayıtlarını anonimleştirin ve park/oyun alanı kullanım saatleri gözlem gözlemleriyle sosyal risk işaretlerini belirleyin. Ayrıca, çocukların eğitim, oyun ve sosyal hizmetlere erişimine dair verileri okullar, sağlık müdürlüğü ve STÖ'ler ile paylaşarak birleştirin.

- **CBS ve açık veri platformu ile kurumsal koordinasyonu güçlendirin:** Kurumlar arası veri paylaşımını kolaylaştırmak için ortak bir veri platformu kurmayı planlayın. Çevresel ve demografik verileri katmanlar halinde haritalayın (sensör noktaları, oyun/park alanları, okullar, yaya güzergahları, şantiye-yıkım alanları, bildirim yoğunluğu, kaza noktaları, aydınlatma direkleri vb.). Belirli bir etki yarıçapında risk kümelenmesi, ısı haritaları ve okula güvenli güzergah senaryoları hazırlayın. Bu bağlamda mahalle ölçeğinde çocuk risk göstergeleri puan kartı çıktısı üretebilirsiniz. Belediyenin ilgili birimleri veriyi (sağlık, çevre, ulaşım, sosyal veriler gibi) düzenli olarak güncellesin ve şeffaflık sağlayan bir platform üzerinden paylaşsın.
- **Çağrı merkezi ve bildirim sistemlerini hizmet standardı ile işletin:** Vatandaşlardan gelen toz, gürültü, kaldırım, aydınlatma gibi şikâyetleri kategorize edin, belirli süreler içinde (örneğin 72 saat) çözülmesini takip edin ve çocuk mekânları ile ilgili bildirimleri önceliklendirin.

STÖ'ler için Öneriler

STÖ'ler, teknik ölçüm kapasitesi sınırlı olsa da; mevcut kamu verisini okuyup yorumlayarak, sahadaki deneyimi sistematikleştirerek ve çocukların deneyimini görünür kılarak güçlü bir veri köprüsü kurabilir.

- **Kamu verilerini derleyin ve yorumlayın:** Belediyelerin çevresel ölçümleri, yıkım raporları, nüfus istatistikleri ve sağlık verileri üzerinden çevresel riskleri ve çocuk hakları boyutunu analiz edin.
- **Topluluk temelli veri toplayın:** Mahalle muhtarları, aileler, öğretmenler ve sağlık çalışanlarıyla anket ve odak grup görüşmeleri düzenleyin. Çocuklarla yürüyüş, güvenlik/erişilebilirlik denetimi gibi katılımcı yöntemler kullanarak deneyimlerini belgeleyin. Riskleri haritalarken kırılgan grup verilerinin önemini unutmayın.
- **Hizmet boşluklarını ve öncelikleri görünür kılın:** Yetişkin profesyonellerle odak grup, STÖ temsilcileriyle birebir görüşmeler ve anketlerle öncelikli sorunları belirleyin.
- **Veri temelli savunuculuk yapın:** Elde ettiğiniz bulguları raporlaştırın; harita ve infografiklerle anlaşılır hale getirin; medya ve kamuoyu aracılığıyla politika değişikliği için kanıt temelli savunuculuk yürütün.

Yetki ve temsil sınırlarını doğru kurun: Hava kalitesi/asbest/gürültü gibi ölçümler çoğu zaman yasal yetki ve lisanslı laboratuvar gerektirir; STÖ verisi çoğunlukla "temsili istatistik" değil, erken uyarı ve nitel içgörü üretir—bu nedenle genelleme yaparken bulguları "eğilim" ve "işaret" olarak sunmak daha gerçekçidir.

Veri gizliliği ve paylaşım kurallarını baştan netleştirin: Kurumlar arası paylaşım yavaş olabilir; açık veri platformu kurarken erişim ve gizlilik kurallarını tanımlayın, kişisel veriyi asgariye indirin.

Kapasite açığını azaltın: Belediyeler veri yönetimi ve uzman personel eksikliği yaşayabilir; aşamalı kapasite geliştirme paketleri hazırlamak ve üniversite/meslek odalarından teknik destek almak bu sorunu azaltır.

Araçlar ve şablonlar: Ölçüm noktası kartları (lokasyon, cihaz türü, parametre), yıkım/toz kontrol kontrol listesi (ruhsat, sulama planı, kapalı kasa kullanımı), kısa anket ve odak grup görüşme formları, çocuk atölye formatları kullanılabilir.

2. Adım: Önceliklendirme - Ne İlk Sırada Gelmeli?

Çok sayıda ihtiyaç ve öneri arasından seçim yapmak zor olabilir. Bu adımın amacı, veriler (başlangıç verisi, saha gözlemi, şikâyet/geri bildirim kayıtları) ve topluluk geri bildirimleri doğrultusunda en acil, en etkili ve en uygulanabilir eylemleri belirlemektir. Önceliklendirme; kaynakları doğru yere yönlendirir, hızlı kazanımlarla güven oluşturur ve orta-uzun vadeli yatırımlar için yol haritası kurar.

Yerel yönetimler için Öneriler

- **Etki x Uygulanabilirlik Matrisi ile sıralayın:** Önerileri bir matriste değerlendirin ve her öneri için kısa bir puanlama yapın: Etki: Çocuk sağlığı ve güvenliğine katkı, risk azaltma gücü, eşitsizlikleri azaltma (kapsayıcılık), çevresel etki (toz, gürültü, ısı stresi vb.) Uygulanabilirlik: Süre, maliyet, kurum içi kapasite, izin/tedarik zorluğu, bakım-işletme gereksinimi

- **Uygulama Takvimini Aşamalandırın:** Eylemleri üç aşamada ele alın ve her aşamada altyapı, yönetsel süreçler ve iletişim/veri odaklı farklı türde eylemlerin birlikte yer almasına özen gösterin. Kısa vadede (0–90 gün), düşük maliyetli ve hızlı uygulanabilen, çocukların günlük yaşamındaki riskleri kısa sürede azaltan “hızlı kazanım” müdahalelerine odaklanın. Orta vadede (3–12 ay), küçük ve orta ölçekli mekânsal düzenlemeler ile programları hayata geçirin. Uzun vadede (12 ay ve sonrası) ise kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesini ve daha yüksek ölçekli yatırımları planlayın.
- **Örnek eylem paketleri:**
 - **Hızlı kazanımlar (0–90 gün):** tozlu şantiye alanlarında sulama ve bariyer; okul çevresi ve çocuk yoğunluğu yüksek alanlarda hız düşürücü düzenlemeler; riskli noktalar için geçici yaya geçitleri; park aydınlatmasının onarımı
 - **Orta vade (3–12 ay):** park aydınlatmasının kalıcı iyileştirilmesi; okul çevresinde tampon bölgeler; güvenli yaya rotası düzenlemeleri; mahalle bazlı bakım/onarım planları
 - **Uzun vade (12 ay+):** yeşil altyapı yatırımları; gölgelikli oyun alanları; kalıcı veri paylaşım platformu/CBS katmanlarının kurumsallaşması; çocuk dostu yeniden inşa/ikincil afet önleme planları ve master planlar

STÖ'ler için Öneriler

- **Çocukların ve ailelerin acil ihtiyaçlarını görünür kılın:** Anket/odak grup sonuçlarını ve çocuklarla yapılan atölye çıktılarındaki acil ihtiyaçları karar vericilere aktarın. Gölgesiz yollar, karanlık parklar, toz-gürültü kirliliği, güvenli yaya rotası eksikliği gibi günlük yaşamı doğrudan etkileyen konuları, mahalle bazında somut örneklerle sunun. Toplantılara katılarak, önceliklendirme kararlarının çocukların deneyimi temelinde şekillenmesini savunun.

Öncelik belirlerken çocukların deneyimi merkeze alınmalıdır.

Eylemleri çeşitlendirin: yalnızca altyapı değil; veri üretimi, iletişim/yaygınlaştırma, bakım-işletme ve katılım mekanizmaları gibi farklı alanlara yayılan bir paket oluşturun. Böylece risk azaltımı bütüncül ilerler.

3. Adım: Eylem Planı ve Sorumluluk Dağılımı – Birlikte Nasıl Çalışacağız?

Şimdi sıra, önceliklendirdiğimiz fikirleri somut projelere dönüştürmekte. Bu aşamada belediye birimleri, yerel yönetimler ve STÖ'ler; uygulama, koordinasyon ve hesap verebilirlik için net bir iş bölümü yapmalıdır. Her eylem için **RACI matrisi** (Responsible–Accountable–Consulted–Informed) hazırlamak, rol karmaşasını azaltır ve uygulamayı hızlandırır.

Eylem Planı Hazırlarken

Mikro müdahalelerle başlayın, ölçeklendirin: İlk aşamada hızlı kazanım sağlayan mikro müdahaleleri hayata geçirin; ardından orta-uzun vadeli projeleri planlayın. Mikro müdahaleler (sulama/toz bariyeri, geçici yaya geçitleri, park aydınlatması onarımı, okul önlerinde hız düşürücü düzenlemeler vb.) kısa sürede uygulanarak çocuk sağlığı ve güvenliği üzerinde büyük fark yaratır.

Orta-uzun vadeli projeleri kurumsal mekanizmalara bağlayın: Orta-uzun vadeli eylemler için stratejik plan ve uygulama planları üzerinde birlikte çalışın. İhtiyaca göre; çocuk odaklı ikincil afet önleme planı, çocuk dostu yeniden inşa planı, oyun ve rekreasyon alanları master planı gibi süreçleri başlatın.

RACI ile görevleri netleştirin: Her eylem için, işi fiilen yürüten birim veya kurumu (Responsible), sonuçtan sorumlu yetkili birim ya da kişiyi (Accountable), teknik veya yerel bilgi sağlayan danışılan paydaşları (Consulted) ve süreçten düzenli olarak haberdar edilen paydaşları (Informed) net biçimde tanımlayın. Paydaş çeşitliliği için yerel yönetim birimleri, valilik/il müdürlükleri, meslek odaları, sağlık kurumları, eğitim kurumları, STÖ'ler ve mahalle toplulukları arasında görev dağılımı yapın.

Koordinasyon toplantıları ve ilerleme raporlarını rutinleştirin: Her proje için yürütücü kurum ve paydaşları belirledikten sonra, düzenli koordinasyon toplantıları ve kısa ilerleme raporları planlayın; ihtiyaç halinde RACI tablosunu güncelleyin.

Riskler ve Çözüm Önerileri

Kısıtlı bütçe ve gecikmeler: Proje bütçeleri sınırlı olabilir ve tedarik/ izin süreçleri zaman alabilir. Bu nedenle düşük maliyetli, küçük ölçekli pilot uygulamalar ile başlayabilir; başarılı örnekleri daha sonra ölçeklendirebilirsiniz. Projeleri uygulamadan önce maliyet tahminleri yaparak yerel bütçeler, ulusal fonlar ve uluslararası hibe ya da hibrit finansman kaynakları gibi farklı destek olanaklarını değerlendirebilirsiniz.

Veri yönetimi ve uzman personel eksikliği: Belediyeler ölçüm cihazlarının temini ve bakımı ile veri analizi için kaynak bulmakta zorlanabilir. Aşamalı kapasite geliştirme paketleri hazırlamak ve üniversitelerden/meslek odalarından teknik destek almak bu sorunu azaltır.

STÖ'lerin sınırlı teknik kapasitesi: Hava kalitesi, asbest, gürültü gibi ölçümler yasal yetki ve lisanslı altyapı gerektirir; bu nedenle ölçüm sorumluluğu ilgili kamu kurumlarındadır. STÖ'ler; sahadaki bulguları görünür kılma, resmi veriye erişim talep etme, veriyi çocuk hakları açısından yorumlama ve kanıt temelli savunuculuk yürütme rolüyle süreçte kritik bir köprü işlevi görür. STÖ verisi çoğu zaman temsili istatistik değil, erken uyarı ve nitel içgörü üretir; genelleme yaparken bulguları "eğilim/işaret" olarak sunmak daha gerçekçidir. Teknik kapasite için üniversite ve uzman ağlarıyla işbirliği/mentorluk geliştirin.

Veri gizliliği ve paylaşım kısıtlamaları: Kurumlar arasında veri paylaşımı yavaş olabilir ve verilerin standartlaştırılması zor olabilir. Bu nedenle kurumlar arası açık veri platformu kurarken gizlilik ve erişim kurallarını netleştirin. Veri gizliliği ve şeffaflığı, taraflarca hazırlanacak bir veri paylaşım protokolüyle güvence altına alın; kişisel veriyi asgariye indirin.

Her eylem için başvuru/şikâyet kanalını ve yanıt standardını

netleştirin. Örneğin, toz kontrolüyle ilgili bir şikâyetin hangi kanaldan (mobil uygulama, çağrı merkezi, muhtarlık ofisi) yapılacağı, kimin ne kadar sürede hangi kanıtları toplayacağı (ör. sulama kayıtları, onarım kayıtları) geri dönüş yapacağı açık olmalıdır.

Topluluk katılımını tasarım ve uygulama sürecine dahil etmeyi

unutmayın. Çocuklar ve aileler, yalnızca görüş bildiren değil; izleyen, geri bildirim veren ve sonuçları takip eden aktörler olmalıdır. Mahalle buluşmaları ve geri bildirim kanallarıyla çözümlerin sahiplenilmesini güçlendirin.

4. Adım: Politikaların Belirlenmesi ve Savunuculuk

Kısa vadeli projeler ve geçici uygulamalar çocukların günlük yaşamında hızlı iyileşmeler sağlayabilir. Ancak kalıcı bir etki için bu uygulamaların; mevzuat, stratejik planlar, yönetmelikler, bütçeleme ve kurum içi standartlara yansımaları gerekir. Bu bölümde, yerel yönetimler ile STÖ'lerin işbirliği içinde sahadan elde edilen öğrenmeleri adım adım politika geliştirme ve değişimine nasıl dönüştürebileceği ele alınıyor.

Neden Politikalar Gerekli?

- Çocuk sağlığı, çevresel güvenlik ve afet sonrası şehircilik gibi alanlarda kalıcı ve sürdürülebilir etki yaratmak için sahadaki günlük uygulamaları kurumsal politikalara ve düzenlemelere dönüştürmeliyiz.
- Yerel yönetimlerin stratejik planları ve yönetmelikleri çocuk odaklı bir yaklaşımı içermediğinde, hayata geçirilen çalışmalar çoğu zaman proje düzeyinde kalıyor ve süreklilik kazanamıyor. Peki, sahada öğrendiklerimizi yerel politika ve planlara nasıl yansıtabiliriz?

Yerel Yönetimler Ne Yapabilir?

- **Sahadaki uygulamayı kurala ve standarda dönüştürün:** Mevcut yerel düzenlemeleri (imar, ulaşım, çevre, zabıta uygulamaları, ruhsat ve denetim süreçleri gibi) çocuk sağlığı ve çevresel güvenlik perspektifiyle gözden geçirerek boşlukları belirleyin ve buna yönelik güncelleme önerileri geliştirin. Afet sonrası yeniden inşa ile yıkım-şantiye süreçlerinde, çocukların yoğun olarak bulunduğu alanlar için toz kontrolü, bariyerleme, güvenli yaya erişimi, aydınlatma ve şantiye güzergâhlarının düzenlenmesi gibi asgari güvenlik standartlarını tanımlayın. Buna paralel olarak, şikâyet ve geri bildirim mekanizmaları için yanıt süresi, çözüm oranı, itiraz yolları ve gizliliği içeren; çocuklar açısından ise çocuk dostu başvuru ve güvenli yönlendirmeyi güvence altına alan net hizmet standartları oluşturun.
- **Çocuk dostu bütçeleme ve şeffaflık uygulayın:** Belediye bütçesinde çocuk ve çevre odaklı eylemler için ayrı bir bütçe kalemi/alt program tanımlayın ve bu kaynağın nasıl kullanıldığını düzenli ve anlaşılır biçimde raporlayın.

- **Kurumsal işbirlikleriyle teknik kapasiteyi güçlendirin:** Üniversiteler, meslek odaları ve uzman kuruluşlarla (sağlık, hukuk, çevre alanları) kılavuzlar ve uygulama yönergeleri geliştirin. Bu yönergeler; çevresel ölçüm, veri yönetimi/paylaşımı, denetim kayıtları, risk iletişimi ve bildirim yükümlülüklerini kapsayacak şekilde standartlaştırılmalıdır.

STÖ'ler Ne Yapabilir?

- **Veriyi "politika talebine" çevirin:** Sahadan elde edilen bulgulara dayanarak, karar vericiler için kısa ve net politika notları hazırlayın. Bu notlarda sorunu kanıta dayalı biçimde tanımlayın, çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koyun, önerilen politika veya standartları açıkça belirtin; uygulama adımlarını, sorumluları ve beklenen sonuçları izleme göstergeleriyle birlikte tanımlayın. Ayrıca hangi ilke ve standartların belediye planlarına ve yönetmeliklerine dahil edilmesi gerektiğini notlarda net biçimde ifade edin.
- **Karar alma süreçlerine sistematik erişin:** Politika notlarını belediye birimlerine, belediye meclisi ve komisyonlarına (bütçe, imar, ulaşım vb.), il düzeyi koordinasyon mekanizmalarına iletin. Toplantılara katılarak çocukların deneyimini ve önceliklerini görünür kılan kısa sunumlar yapın; eylem planı güncellemelerine sahadan veri sağlayın.
- **Kamusal farkındalığı hesap verebilirliğe bağlayın:** Medya ve sosyal medya çalışmaları yürütün; ancak kampanyaları yalnızca "farkındalık" düzeyinde bırakmayın. Bütçede çocuk odaklı kalemlerin izlenmesi, şikâyet mekanizmasının performansı ve plan güncellemeleri gibi başlıklarda somut izleme talepleri üretin.

Ortak Yapılabilecekler

- **Politika diyalogu ve ortak öğrenme düzeni kurun:** Yerel yönetim birimleri ve STÖ'ler düzenli politika diyalog toplantılarında bir araya gelerek ulusal ve uluslararası iyi örnekleri paylaşabilir; çocuk hakları, çevre sağlığı ve afet sonrası iyileşme başlıklarında ortak eğitimler düzenleyebilir. İzleme-değerlendirme bulgularını bu toplantıların ana gündemi yapın; "neyi öğrendik / neyi değiştireceğiz?" kararını birlikte üretin.

Ağınızı genişletin. Afet sonrası kent planlaması, çocuk hakları ve çevre sağlığı alanlarında çalışan ulusal ve uluslararası ağlara katılarak iyi uygulamaları takip edin; kendi eylem planınızın sonuçlarını (özellikle “neyi öğrendik/ne değiştirdik?” güncellemelerini) bu ağlarda paylaşın.

5. Adım: Yaygınlaştırma

Eylem planı hazırladınız. Şimdi planın bilinirliğini artırmak ve kentte yaşayanların sürece aktif biçimde katılımını sağlamak için yaygınlaştırma sürecine odaklanıyoruz. Amaç, kentte yaşayanların planı anlayabilmesi, kendi yaşamıyla ilişkilendirebilmesi, katkı sunabilmesi ve şikâyet/geri bildirim mekanizmalarını doğrudan bilerek güvenle kullanabilmesidir. Bu nedenle yaygınlaştırma, tek yönlü bir “duyuru” olarak değil; yerel ölçekte anlatmayı, dinlemeyi, geri bildirim almayı ve bu geri bildirimlerle planı birlikte güncellemeyi içeren bir süreç olarak ele alınmalıdır. Unutmayın, planınız ne kadar şeffaf, katılımcı ve yerel düzeyde erişilebilir olursa, etkisi o kadar güçlü olur.

Yaygınlaştırma sürecini tasarlarken üç ilke belirleyici olmalıdır:

- **Erişilebilirlik ve anlaşılabilirlik:** Dil sade, örnekler gündelik yaşamla ilişkili, formatlar farklı ihtiyaçlara uygun olmalıdır (çok dilli, kolay okunur, görsel/işitsel).
- **Katılımcılık ve yerellik:** Mahalle ölçeğinde yüz yüze temas, yerel aracı aktörlerle (muhtarlık, okul, sağlık birimi, kadın/ gençlik örgütleri vb.) birlikte yürütülmelidir.
- **Güvenlik ve zarar vermeme:** Çocuklarla ve kırılgan gruplarla yürütülen tüm yaygınlaştırma faaliyetleri çocuk koruma, mahremiyet ve güvenli katılım ilkeleriyle uyumlu olmalıdır (kişisel veri paylaşmama, riskli durumlarda uygun yönlendirme, güvenli mekân/kolaylaştırma).

Neden Yaygınlaştırma?

- Eylem planının başarısı, kamuoyu ve paydaşların onu bilmesine, anlamasına ve sahiplenmesine bağlıdır. Yerel dinamiklere ve ihtiyaçlara göre şekillenen eylem planlarının aynı disiplin ve kalitede uygulanması önemlidir.
- Katılım ve şeffaflık güveni artırır, farklı deneyimler ve görüşler planın uygulanabilirliğini güçlendirir.

- Yerelde yürütülen yaygınlaştırma çalışmaları, yalnızca planın varlığını duyurmakla kalmaz; planın nasıl izleneceğini, kimlerin sorumlu olduğunu, hangi başvuru kanallarının çalıştığını ve geri bildirimlerin nasıl sonuçlandırılacağını görünür kılarak hesap verebilirliği güçlendirir.

Yerel Yönetimler ve STÖ'ler için Ortak Öneriler:

- **Mahalle buluşmaları ve bilgilendirme oturumları düzenleyin:** Belediye çalışanları, mahalle muhtarları, okul ve sağlık çalışanları, meslek odaları ve mahalle sakinlerinin katılımıyla, eylem planının ana hatlarını paylaşan toplantılar gerçekleştirin ya da bu paydaşları bir araya getiren mahalle ölçekli oturumlar kurgulayın. Oturumları yalnızca sunum formatında değil; deneyim paylaşımı ve çözüm odaklı dinleme biçiminde kurgulayın. Bu buluşmalarda planın mahalleye dokunan önceliklerini, mahalleye özgü risk ve ihtiyaçların doğrulanmasını ve şikâyet/geri bildirim mekanizmalarının nasıl ve nereden kullanılabileceğini uygulamalı biçimde aktarın.
- **Farklı dillerde, çocuk dostu ve erişilebilir formatlarda materyaller hazırlayın:** Eylem planının teknik metnine ek olarak herkes için özetlerini (hedefler, öncelikler, takvim, sorumlu kurum/birim, izleme göstergeleri) ve başvuru kanallarına (telefon/web/yüz yüze, adımlar, beklenen yanıt süresi, gizlilik notu, gerekirse itiraz/üst birim) dair tek sayfa kart/afişler üretin. Bu içerikleri, kentte farklı diller konuşan toplulukları gözeterek ilgili dillere çevirin, erişilebilir ve çocuk dostu formatlarda çoğaltın (kolay okunur metin, görsel anlatım, kısa animasyon, sesli içerik, QR kodlu kartlar)
- **Yerel iletişim kanallarını kullanın:** Muhtarlık panoları, okul girişleri, aile sağlığı merkezleri, pazar yerleri, toplu taşıma durakları/araçları, yerel radyo ve gazeteler gibi fiziksel kanalları; web sitesi, sosyal medya ve mesajlaşma gruplarıyla (örn. mahalle WhatsApp duyuruları) tamamlayın. Her kanalda, planın özetine ek olarak mutlaka başvuru mekanizması görünür olsun.
- **Yeni paydaşlara ve topluluklara ulaşın:** Üniversiteler ve özel sektörün yanında; mahalle dernekleri, gençlik kulüpleri, kadın kooperatifleri, engelli örgütleri, göçmen/mülteci topluluk temsilcileri gibi aktörlerle mahalle temelli buluşmalar planlayın. Yalnızca "tanıtım" değil, ortak uygulama ve kaynak birleştirme olanaklarını tartışın.

Yerel Yönetimler İçin Öneriler

- **Mahalle yaygınlaştırma ekipleri ve irtibat noktaları kurun:** Her mahalle için bir irtibat kişisi belirleyin ve bu kişi aracılığıyla eylem planını sahada anlatın, bilgilendirici materyaller dağıtın ve soruları yanıtlayın. Geri bildirimleri toplayarak ilgili birimlere iletin.
- **Gezici bilgilendirme rotaları uygulayın:** Mahalle meydanları, pazar yerleri ve okul önleri gibi yoğun kullanılan alanlarda belirli gün ve saatlerde kısa bilgilendirme anlatımları yapın. Planın özeti ve "Nereye, nasıl başvururum?" bilgisini içeren çok dilli broşürler veya QR kodlu kartlar dağıtın.
- **Şikâyet ve geri bildirim mekanizmasını sahada anlatın:** Başvuru kanallarını duyurmakla yetinmeyip, başvurunun nasıl yapılacağını uygulamalı biçimde gösterin. QR kodla form açma, çağrı merkezi senaryosu ya da yüz yüze başvuru noktalarını tanıtarak süreci somutlaştırın. Geribildirimlerin düzenli olarak yanıtlandığını ve sonuçların paylaşıldığını vurgulayın.
- **Basın ve dijital kanalları kullanın:** Basın bültenleri hazırlayın; planı belediyenin web sitesi, sosyal medya hesapları ve yerel radyo-TV kanalları aracılığıyla paylaşın. Dijital kanallar üzerinden mahalle buluşmalarının tarihlerini duyurun ve plan güncellemelerini düzenli olarak aktarın.
- **Çocuk katılımı konusunda eğitim ve kapasite geliştirin:** Yerel yöneticiler ve kurum çalışanları, çocuk hakları ve katılımı konularında eğitim almalı; çocuklarla güvenli ve anlamlı etkileşim kurabilme becerilerini geliştirmelidir. Bu eğitimler, farklı yaş ve engel gruplarına uygun yöntemlerin bilinmesini sağlar.
- **Kapsayıcı erişim yöntemleri geliştirin:** Sadece okula giden çocuklara değil, okula gitmeyen, engelli, göçmen/mülteci veya kırsal alanda yaşayan çocuklara ulaşmak için özel yöntemler tasarlayın. Engelli çocuklar için işaret dili, Braille veya resim destekli materyaller hazırlayın; ulaşılması zor mahallelere mobil ekipler gönderin.

STÖ'ler İçin Öneriler

- **Planı erişilebilir biçimde yaygınlaştırın:** Broşürler, infografikler, kısa videolar ve podcastler aracılığıyla planın temel mesajlarını sahada ve çevrimiçi ortamlarda paylaşın. Mahalle pazarları, okullar ve semt etkinliklerinde bilgilendirme stantları kurun; risk ve haklar konusunda ailelere rehberlik edin.

- **Güvenli katılım ve yönlendirme standartlarını uygulayın:** Çocuklar, gençler ve aileler için eylem planının günlük yaşamda ne anlama geldiğini birlikte tartışabilecekleri atölyeler düzenleyin. Bu buluşmalarda çocukların yaşadıkları mekânlar ve kullandıkları güzergâhlar üzerinden deneyimlerini paylaşmalarına alan açın; riskleri fark etmelerini, güvenli güzergâhları değerlendirmelerini ve şikâyet ile geri bildirim mekanizmalarını nasıl kullanabileceklerini uygulamalı biçimde aktarmayı hedefleyin. Çocuklarla yürütülen tüm yaygınlaştırma/atölyelerde; mahremiyet ve kişisel veri koruması, güvenli mekân ve yetişkin sorumluluğu, riskli/ihmal-istismar şüphesi gibi durumlarda uygun kurumlara yönlendirme ilkeleri açık biçimde tanımlanmalı ve kolaylaştırıcılar bu konuda hazırlıklı olmalıdır.
- **Çocukların temsil edildiği yapıların sürdürülebilirliğini destekleyin:** Çocuk meclisleri, gençlik grupları veya tematik çalışma grupları gibi yapılar oluşturun; bu yapılarda alınan kararların plana yansıtıldığını gösterin ve çocukların kendi aralarında deneyim paylaşmasına olanak tanıyın.

Ortak Yapılabilecekler

Ortak iletişim ve farkındalık çalışmaları yürütün:

Ortak sosyal medya kampanyaları, saha anlatımlarını tamamlayıcı olmalı; her içerik "hangi mahallede ne değişiyor?" sorusuna somut yanıt vermelidir.

Mahalle ölçeğinde etkinlikler ve mobil atölyeler düzenleyin:

Mahalle şenlikleri, sergiler, oyun günleri ve mobil atölyelerle farklı yaş gruplarına ulaşın; deneyim paylaşımı ve geri bildirim toplamayı sürecin parçası yapın.

Yerel ve fiziksel iletişim kanallarını birlikte kullanın:

Planın ilerleyişini ve elde edilen kazanımları yerel radyo ve televizyon programlarında düzenli olarak paylaşın. Buna ek olarak muhtarlıklar, okullar ve mahalle panoları gibi fiziksel alanları da sistematik biçimde kullanarak bilginin mahalle içinde dolaşımını güçlendirin. Böylece bilgilendirme en uzak mahallelere ve internet erişimi olmayan ailelere kadar ulaşır.

Somut sonuçları ve güncellemeleri görünür kılın:

İyileştirilen güzergâh, çözülen risk noktası, açılan yeni başvuru kanalı gibi çıktıları düzenli paylaşın. Ayrıca geri bildirimlerin planı nasıl değiştirdiğini gösteren kısa bir "Ne duydum / neyi güncelledim?" notu yayınlayın.

Araçlar: Sunum slayt setleri, çocuk dostu anlatım kiti (oyunlaştırma/haritalama şablonları, atölye akışları), infografik taslakları, "Nereye başvururum?" tek sayfa kartı (QR kodlu, çok dilli, kolay-okunur), mahalle toplantısı kolaylaştırıcı notları ve haber bülteni şablonları hazırlayarak iletişimi kolaylaştırın.

Ulusal ve uluslararası ağlara katılmayı unutmayın. Diğer kentlerin deneyimlerini ve iyi örnekleri dinlemek, kendi yerel yaygınlaştırma stratejinizi, çocuk ve gençlerin katılımını geliştirmeye yardımcı olur.

6. Adım: İzleme ve Değerlendirme

Planı hayata geçirdiniz. Peki, yapılan çalışmaların gerçekten işe yarayıp yaramadığını, kimler için etkili olduğunu ve hangi koşullarda iyileştirilmesi gerektiğini nasıl anlayacaksınız? İzleme ve değerlendirme, yaygınlaştırma adımı kurduğunuz "anlat-dinle-geri bildirim al-güncelle" döngüsünü kanıta dayalı biçimde sürdürmenizi sağlar; öğrenme sürecini canlı tutar ve eylem planınızı düzenli olarak güncellenize yardımcı olur. İzleme ve değerlendirme süreci tasarlanırken açıklık ve ölçülebilirlik, erişilebilirlik ve anlaşılabilirlik, katılımcılık ve yerellilik, güvenlik ve zarar vermeme ile süreklilik ve geri bildirim ilkeleri belirleyici olmalıdır.

Neden İzleme-Değerlendirme Gerekli ve Neler İzlenmeli?

- İzleme ve değerlendirme, hangi müdahalelerin olumlu sonuçlar verdiğini ve hangi alanlarda geliştirmeye ihtiyaç olduğunu görmeyi sağlar. Düzenli veri toplama, iyi tanımlanmış göstergeler ve öncesi-sonrası karşılaştırmaları; eylemlerin etkisini somutlaştırır, kaynakların daha etkili ve adil kullanılmasını destekler. Aynı zamanda hesap verebilirliği güçlendirir: Şikâyet ve geri bildirim mekanizmalarının gerçekten işleyip işlemediği; yanıt süreleri, çözüm oranları ve memnuniyet üzerinden takip edilerek planın ürettiği sonuçlar ve yapılan güncellemeler görünür kılınır.
- İzleme süreci dört temel alana odaklanmalıdır: Uygulama izleme, eylemlerin ne ölçüde hayata geçirildiğini; sonuç ve etki izleme, bu müdahalelerin çocukların ve ailelerin güvenliği, erişimi ve iyi olma hali üzerindeki etkisini değerlendirir. Katılım ve kapsayıcılık, sürece kimlerin dahil olduğu ya da kimlerin dışarıda kaldığını farklı kırılımlar üzerinden izler. Şikâyet ve geri bildirim mekanizmasının performansı ise başvuru sayıları, yanıt süreleri, çözüm oranları ve çocuklar açısından erişilebilirlik düzeyi üzerinden ele alınır.

Yerel Yönetimler İçin Öneriler

- **Göstergeleri, veri kaynaklarını ve başlangıç düzeyini netleştirin:** Her eylem için ölçütleri tanımlayın; mümkünse başlangıç verisi oluşturun ve önce/sonra karşılaştırmalarıyla ilerlemeyi görünür kılın. Göstergeleri; şikâyet/geri bildirim performansı (yanıt süresi, kapanış/çözüm oranı), fiziksel iyileştirmelerin kullanımı/etkisi (ör. aydınlatma sonrası akşam kullanımındaki değişim), risk bildirimleri ve katılımın kapsayıcılığı (mahalle, yaş, engellilik vb. kırılımlar) gibi başlıklarda kurgulayın.
- **Mahalle ölçeğinde izleme kapasitesi kurun ve çocuk katılımını kurumsallaştırın:** Her mahallede somut eylemlerin (park aydınlatması, riskli kavşak düzenlemesi, güvenli güzergâh iyileştirmesi vb.) sonuçlarını izlemek üzere mahalle izleme değerlendirme ekipleri/irtibatları oluşturun. Bu ekipler belediye çalışanları, muhtarlar ve uygun yöntemlerle dahil edilen çocuk/genç temsilcileriyle birlikte sahada veri toplar ve düzenli raporlar. Çocuk ve gençlik meclisleri/komiteleri varsa sürece aktif biçimde entegre edin; katılım için gerekli izin ve lojistik süreçleri kolaylaştırın, görüşlerinin rapora yansımalarını ve uygun ortamlarda sunum yapabilmelerini destekleyin.
- **Veri toplama ve başvuru kanallarını çoklu araçlarla yönetin:** Şikâyet ve geri bildirim verilerini mobil uygulamalar/çevrim içi platformlar üzerinden toplayın; dijital erişimin sınırlı olduğu mahallelerde fiziksel kutular, ilan panoları, duvar gazeteleri gibi araçlarla eşdeğer erişim sağlayın. Kanalları yalnızca "açık" tutmak değil, işler tutmak hedef olmalıdır.
- **Raporlama, geri bildirim ve plan güncelleme döngüsünü standartlaştırın:** Verileri aylık veya üç aylık periyotlarla toplayın; 6 ayda bir önce/sonra karşılaştırmalarıyla ilerlemeyi değerlendirin. Kurum içi raporlamayı mahalleye dönen bir formatla tamamlayın: düzenli aralıklarla "Ne yaptık / Ne duyduk / Neyi güncelledik?" notlarını paylaşın. İzleme bulgularını bütçe ve planlama süreçlerine entegre edin; gerekirse eylem planını güncelleyin ve öğrenilen dersleri diğer çalışmalara aktarın.
- **Şikâyet ve geri bildirim mekanizmasını performans ve güvenlik standartlarıyla işletin:**
- **Asgari standartları tanımlayın ve izleyin:** Yanıt süresi, çözüm/kapanış oranı, itiraz yolları, gizlilik. Çocuklar açısından; çocuk dostu dil, güvenli başvuru, gerektiğinde yetişkin desteği ve riskli durumlarda uygun yönlendirmeyi güvence altına alın.

STÖ'ler İçin Öneriler:

- **Topluluk temelli değerlendirme buluşmaları düzenleyin ve kayıt altına alın:** Çocuklar ve ailelerle mahalle ölçeğinde bir araya gelerek uygulamaların sosyal etkilerini (güvenlik hissi, kullanım oranı, memnuniyet, erişim engelleri) birlikte değerlendirin. Tartışmaların notlarını sistematik biçimde tutun; bulguları mahalle bazında derleyerek belediye ve kamuoyuyla paylaşın.
- **Katılımcı ve çocuk dostu izleme araçlarını birlikte kullanın:** Yürüyüş denetimleri, risk haritalama, önce-sonra fotoğraflama, kısa anketler ve odak grup görüşmeleri gibi yöntemleri; çocuklarla çalışırken yaşa uygun oyunlaştırılmış değerlendirme kartları, harita üzerinden güvenli/riski alanları işaretleme ve hikâyeleştirme gibi pratiklerle tamamlayın.
- **Raporlama ve kapasiteyi güçlendirin; bulguları erişilebilir biçimde paylaşın:** STÖ personeli ve gönüllüleri için veri toplama, analiz ve raporlama eğitimleri planlayın; gerektiğinde bağımsız veya akran değerlendiricilerden destek alın. Yetişkin raporlarının yanı sıra çizim, fotoğraf, dramatizasyon, animasyon gibi formatlarla çocuk dostu bulgu özetleri hazırlayın.
- **Geri bildirimleri savunuculuğa ve iyileştirmeye dönüştürün:** Topluluk gözlemlerini, önerileri ve tekrar eden sorunları düzenli aralıklarla belediyeler ve kamuoyuyla paylaşın. Bununla eş zamanlı olarak geri bildirimlerin nasıl ele alındığını (yanıt/çözüm durumu, öğrenilen dersler, plan güncellemeleri) takip ederek sürecin hesap verebilirliğini güçlendirin.

Yerel Yönetimler ve STÖ'ler için Ortak Öneriler

Ortak yönetim ve planlama kurun: Her mahallede belediye, STÖ ve çocuk/genç temsilcilerinden oluşan bir İzleme-Değerlendirme çekirdek grubu oluşturun; bu grup izleme takvimini belirlesin, araçları seçsin, veri toplama ve paylaşımı koordine etsin. Bu yapıyı desteklemek üzere göstergeler, veri kaynakları, yöntemler, sıklık, sorumlular ve raporlama formatını içeren ortak bir değerlendirme matrisi hazırlayın.

Ne ölçüleceğini netleştirin ve başlangıç verisini alın: Ne ölçüleceğini netleştirdikten ve göstergeler ile veri kaynaklarını belirledikten sonra, ilerlemeyi karşılaştırmak için referans oluşturacak başlangıç (baseline) verisini mümkün olan en erken aşamada toplayın. Çocuklarla yürütülen süreçlerde ise çizim, beden haritalama, öz-değerlendirme ve kısa çocuk dostu anketler gibi yaşa uygun yöntemler kullanarak hem katılımın kapsamını ve kalitesini hem de ortaya çıkan sonuçları birlikte izleyin.

Çocuk dostu ve kapsayıcı veri toplama tasarlayın: Veri toplamada tek bir yöntemle bağlı kalmayarak görüşme, odak grup, gözlem, kısa anket ve katılımcı araçların birlikte kullanıldığı karma bir yaklaşım benimseyin; özellikle küçük yaştaki çocuklar için oyunlaştırma, görsel anlatım ve hikâyeleştirme gibi yaratıcı yöntemleri tercih edin. Bu süreci desteklemek için düzenli bir veri toplama takvimi oluşturun ve zamanlamayı çocukların ve ailelerin yaşam ritmine uygun biçimde planlayarak verileri aylık, üç aylık ya da altı aylık periyotlarla toplayın.

Veri kaydı, ayırıştırma ve güvenliği güvenceye alın: Veri toplama oturumlarında not tutucular görevlendirerek tüm verileri sistematik biçimde kaydedin; verileri mümkün olduğunca cinsiyet, yaş, engellilik durumu ve mahalle gibi kırılımlarda ayırıştırın ve kâğıt ile dijital kayıtları güvenli şekilde saklayarak çocukların mahremiyeti ile kişisel veri güvenliğini temel ilke olarak gözetin.

Analiz, raporlama ve eyleme dönüştürme döngüsünü işletin: Farklı kaynaklardan gelen bulguları karşılaştırın; kanıt gücünü basit bir kalite süzgeciyle değerlendirin; sonuçları anlaşılır formatlarda paylaşın ve "kim, ne zaman, neyi güncelliyor?" sorusuna yanıt veren bir eylem güncelleme planı oluşturun.

Şeffaf geri bildirim ve görünürlük sağlayın: Çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm katılımcılara, geri bildirimlerinin nasıl değerlendirildiğini ve kararların hangi gerekçelerle alındığını düzenli olarak açıklayın; somut çıktılarla birlikte geri bildirimlerin başvuru mekanizmalarını ve eylem planını nasıl değiştirdiğini gösteren kısa "Ne öğrendik / Ne değişti?" notlarını periyodik olarak paylaşın.

Geri bildirim mekanizmalarını aktif ve test edilmiş tutun: Telefon, web ve yüz yüze kanalları; yönlendirme doğruluğu, yanıt kalitesi, kapanış süresi ve memnuniyet açısından düzenli test edin; özellikle çocuklar için dilin sadeliği, erişilebilirlik ve güvenliği izleyin.

Öğrenmeyi ölçekleyin: Ulusal ve uluslararası öğrenme ağlarına katılarak diğer kentlerin izleme değerlendirme deneyimlerini takip edin; akademi, meslek örgütleri ve uluslararası kuruluşlarla ortak öğrenme etkinlikleri ve raporlar geliştirin.

İzleme ve değerlendirme süreçlerinde etik ve güvenlik temel ilke olmalı; çocukların ve kırılgan grupların mahremiyeti korunmalı, kişisel veriler mümkün olduğunca anonimleştirilmelidir. İzleme değerlendirme planı, farklı yaş grupları, cinsiyetler, engellilik durumları ve dil grupları için uygun ve erişilebilir yöntemler içermeli; fiziksel ve iletişimsel engelleri azaltacak destekler sağlanmalıdır. Ayrıca sürecin sürdürülebilirliği için bütçe, insan kaynağı ve zaman kısıtları gerçekçi biçimde değerlendirilerek, mahalle yayılım ekiplerinin etkin çalışmasını destekleyecek lojistik ve finansal kaynaklar önceden planlanmalıdır.

Her uygulama döneminin sonunda (örneğin 6 ayda bir) şunları birlikte değerlendirin: Ne iyi çalıştı, ne tıkanı, hangi gruplara ulaşamadık, hangi eylem güncellenecek, hangi alanlarda iyileştirme yapılması gerektiğini değerlendirin. Güncellemeleri yaygınlaştırma adımındaki kanallarla mahalleye geri taşıyın. Bu değerlendirmeler yeni projeler için bir bilgi bankası oluşturacaktır.

Afetlerin ardından yeniden inşa edilen şehirlerde, yaşamın nasıl ve kimler için yeniden kurulduğu; yalnızca fiziksel çevreyi değil, toplumsal adaleti, çocuk haklarını, çevresel iyilik hâlini ve dayanıklılığı da yeniden tanımlar. Adıyaman'daki saha deneyimlerimiz, çocukların sağlık ve güvenliğinin yeniden inşa kararlarında çoğu zaman göz ardı edildiğini ve gerçek bir iyileşmenin ancak çocukların ihtiyaçlarını ve görüşlerini merkeze alan politikalarla mümkün olabileceğini ortaya koydu. Avrupa Birliği eş finansmanı ve UNICEF desteğiyle yürütülen bu rehber çalışması, deprem sonrası ortaya çıkan hava-su kirliliği, asbest maruziyeti, yeşil alan kaybı gibi çevresel riskleri (toz, gürültü, güvensiz yaya geçişleri, yetersiz aydınlatma, su ve hijyen sorunlarıyla birlikte) çocukların gündelik yaşamına etkileri üzerinden ele almayı, bu sorunları görünür kılmayı ve yerel yönetimlerle sivil toplumun çocuk dostu, iklim dirençli politika ve uygulamalara yönelmesini teşvik etmeyi hedefledi. Çünkü dirençli bir şehir; afetlere hazırlıklı olmanın ötesinde, her yaşta bireyin –özellikle de çocukların– görüşlerine ve ihtiyaçlarına kulak veren, temiz hava ve suya erişim, güvenli ulaşım, nitelikli eğitim ve oyun alanları, yeşil altyapıyı ve sosyal yaşamı birlikte planlayan bir kenttir.

Bu rehber, hak temelli, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken, kentsel dayanıklılığı güçlendiren, katılımcı-etik, evrensel tasarım odaklı ve şeffaf-veri temelli bir çerçeve sunmaktadır. Uluslararası belgeler, afet durumlarında dahi çocukların yaşama, eğitim, korunma ve katılım haklarının kesintisiz geçerli olduğunu ve çocukların afet riskinin azaltılmasında aktif rol alabileceğini vurgular. Rehberde, kız ve oğlan çocukların yaş, engellilik veya göç gibi kesişen farklılıklarını dikkate alarak cinsiyete duyarlı katılım yöntemleri ve hizmet standartları geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Kentsel dayanıklılık anlayışı, "Daha İyisini İnşa Et" (Build Back Better) yaklaşımıyla yalnızca fiziksel yapıların değil, hava-su kalitesi, yeşil altyapı ve yönetişimi kapsayan bütüncül çözümler üretmeyi gerektirir. Katılım ve etik, çocukların karar süreçlerine güvenli ve yaşa uygun yöntemlerle dahil edilmesini, mahremiyet ve zarar vermeme ilkelerinin gözetilmesini öne çıkarır. Evrensel tasarım ve erişilebilirlik, tüm mekânların engelli çocuklar dâhil herkes için kullanımı kolay ve güvenli olmasını hedefler. Son olarak, veri, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yaş ve cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin gizlilik ve güvenlik ilkelerine uygun şekilde

paylaşılmasını ve açık geri bildirim mekanizmalarının kurulmasını gerekli kılar.

■ Geliştirdiğimiz bu rehber üç aşamalı bir yol haritası -mevcut durum analizi, ortaklaştırma ve tasarım ve eylem planı- sunar. Kesin ve değişmez çözümler önermekten ziyade; farklı illerin ihtiyaçlarına göre uyarlanabilen, sahadan gelen geri bildirimlerle düzenli olarak güncellenmesi gereken ve katılımcı-dayanışmacı politikaların geliştirilmesine katkı sağlayan ortak bir referans çerçevesi ve başlangıç noktası olarak tasarlanmıştır.

■ Bu bağlamda yerel yönetimler ve sivil toplum, rehberi kendi yetki ve kapasitelerine göre uyarlayabilir; adımlarını kentin ihtiyaçlarına göre sıralayabilir. Bu yaklaşımın başarısı; çocukların güvenli, anlamlı ve hak temelli katılımını sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliğini öncelemek, engelli çocuklar dâhil herkes için erişilebilir mekânlar tasarlamak ve veri yönetiminde şeffaflıkla hesap verebilirliği güçlendirmekten geçiyor.

■ Afet sonrası çevresel risklerin azaltılması, çocukların gündelik yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve çocuk dostu, iklim dirençli bir yeniden inşa hattının kurulması; yerel yönetimler, sivil toplum ve diğer paydaşların -afetleri- topluluklarla birlikte yeniden tanımlayarak, çocukları değişimin öznesi olarak kabul ederek, veriye dayalı, katılımcı araçlar ve paylaşılan sorumluluk anlayışıyla birlikte hareket etmesiyle mümkün olabilir.

6

Yararlanılan Kaynaklar

CHS Alliance, Group URD, & Sphere Association. (2024). Core Humanitarian Standard on quality and accountability. CHS Alliance. <https://www.corehumanitarianstandard.org/>

Committee on the Rights of the Child. (2013). General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) (CRC/C/GC/14). United Nations. https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf

Committee on the Rights of the Child. (2023). General comment No. 26 (2023) on children's rights and the environment, with a special focus on climate change (CRC/C/GC/26). United Nations. https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/crc/gcomments/gc26/2023/GC26-Child-Friendly-Version_English.pdf

International Organization for Standardization. (2011). ISO 21542:2011: Building construction – Accessibility and usability of the built environment. ISO.

Sphere Association. (2018). The Sphere handbook: Humanitarian charter and minimum standards in humanitarian response (4th ed.). Sphere Association. <https://spherestandards.org/handbook/>

UNDRR. (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030. United Nations Office for Disaster Risk Reduction. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

UN-Habitat. (2017). New Urban Agenda. United Nations Human Settlements Programme. <https://docs.un.org/en/A/76/639>

UNICEF. (2013). Ethical research involving children: Global guidelines. United Nations Children's Fund. <https://www.unicef.org/innocenti/media/9181/file/Ethical-Research-Involving-Children-compendium-2013-EN.pdf>

UNICEF. (2021). The climate crisis is a child rights crisis: Introducing the Children's Climate Risk Index. United Nations Children's Fund. <https://www.unicef.org/media/105376/file/UNICEF-climate-crisis-child-rights-crisis.pdf>

United Nations. (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. United Nations Treaty Series, 1249, 13. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/cedaw.pdf>

United Nations. (1989). Convention on the Rights of the Child. United Nations. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf>

United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. United Nations. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>

United Nations Framework Convention on Climate Change. (2015). Paris Agreement. United Nations Framework Convention on Climate Change. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

World Health Organization. (2021). WHO global air quality guidelines: Particulate matter (PM_{2.5} and PM₁₀), ozone, nitrogen dioxide, sulphur dioxide and carbon monoxide. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/345329>

Ekler

Ek 1 - Yerel Yönetimler ve STÖ'ler İçin Anket & Odak Grup Görüşmesi Araç Seti

Ek 2 - Isınma Oyunu Yönergesi

Ek 3 - Deneyim Çemberi Kartları

Ek 4 - Sorumluluk Kartları

Ek 5 - Vaka Kartları

Ek 1 - Yerel Yönetimler ve STÖ'ler İçin Anket & Odak Grup Görüşmesi Araç Seti

Bu ek, Dirençli Şehirler İnşa Etmek: Afet Sonrası Çocuk Odaklı Politikalar için Bir Rehber projesinin Masa Başı Araştırma ve Hazırlık Süreci (Aşama 2) kapsamında geliştirilmiştir. Bu araç setinin amacı; yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleriyle yürütülecek anket ve odak grup görüşmelerine yönelik sahaya duyarlı, tematik olarak hedefli ve analiz edilebilir bir soru seti sunmaktır.

Hazırlanan tüm sorular, aşağıda belirtilen beş ana temayla eşleştirilmiştir:

- T1 – Afet Sonrası Çevresel Risk & Çocuk Sağlığı
- T2 – Çocuk-Dostu Mekânsal Kriterler (Geçici → Kalıcı)
- T3 – Kanıta Dayalı İzleme: Yaş-Cinsiyet Ayrımlı Veri & Basit Mekânsal Göstergeler
- T4 – Katılımcı Diyalog & Toplumsal Cinsiyet Lensli Alan Analizi
- T5 – Kurumsal Eşgüdüm ve Önceliklendirme

Bu belgede sunulan yapılandırılmış soru setleri, ilerleyen aşamalarda gerçekleştirilecek analiz ve politika geliştirme süreçleri için nitelikli, karşılaştırılabilir ve bağlama duyarlı veri elde edilmesini amaçlamaktadır. Bu doküman iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, Çevrim İçi Anket Taslağı yer almakta olup, anketin çevrim içi olarak uygulanmasının yanı sıra yerel yönetim temsilcilerine elden teslim edilebilir. İkinci bölümde ise, her biri 90 dakikalık dört çevrim içi oturumda yürütülecek Odak Grup Görüşmesi Kılavuzu bulunmaktadır.

ÇEVİRİM-İÇİ ANKET

Anket, hem yerel yönetim temsilcileri hem de çocuklarla çalışan sivil toplum örgütleri tarafından doldurulmak üzere tasarlanmıştır. Her katılımcının kendi kurumsal deneyim ve gözlemlerine dayanarak soruları yanıtlaması beklenmektedir. Tüm verilerin yalnızca araştırma amacıyla kullanılması ve anonim olarak analiz edilmesi gerekmektedir.

SORU

Soru Türü

Tema

1 Kurum/birim adı ve görev tanımınız

Çoktan seçmeli
(İzliyoruz / Savunuculuk yapıyoruz / Her ikisi / Hiçbiri)

Profil

2 Deprem sonrası çocukları etkileyen çevresel riskleri (enkaz tozu, asbest, sel, sıcak dalgaları vb.) hangi ölçekte izliyor veya izlenmesini destekliyorsunuz?

- İl geneli (tüm mahalleler)
- Seçili risk bölgeleri / afet bölgesi
- Yalnızca talep-bazlı (şikâyet, ihbar vb.)
- İzleme yetkisi yok, yalnızca raporlama / yönlendirme
- Hiçbiri
- Diğer (lütfen belirtiniz)

T1

2.1 Belediye çalışanlarının cevaplayacağı soru: Yerel yönetimler deprem sonrası çocukları etkileyen çevresel riskleri (enkaz tozu, asbest, sel, sıcak dalgaları vb.) hangi idari ölçekte doğrudan izliyor ya da izlenmesini sağlıyor?

- Sahada doğrudan ölçüm / örnekleme
- Topluluk temelli gözlem / yurttaş bilimi
- Veri toplamaz, ancak savunuculuk yapar
- İlgili kurumlara yönlendirme / vaka raporlama
- Hiçbiri
- Diğer (lütfen belirtiniz)

T1

2.2 Sivil Toplum Örgütü Çalışanın cevaplayacağı soru: STK'nız deprem sonrası çocukları etkileyen çevresel riskleri (enkaz tozu, asbest, sel, sıcak dalgaları vb.) hangi kapasitede takip ediyor veya izlenmesini destekliyor?

Açık alan

T1

3 Deprem sonrası çocukları etkileyen çevresel risklere (enkaz tozu, asbest, sel, sıcak dalgaları vb.) ilişkin faydalandığınız mevcut veri kaynaklarınız, yürüttüğünüz savunuculuk ve/veya kurumlar arası koordinasyon yöntemleriniz nelerdir?

Açık alan

T1

3.1 Belediye çalışanlarının cevaplayacağı soru: Bu risklere ilişkin kullandığınız kurumsal veri kaynakları (çevre laboratuvarı ölçümleri, mobil hava kalitesi istasyonları, afet-hasar envanteri, yurttaş bildirim hattı vb.) nelerdir? Ayrıca, çevresel risk yönetiminde hangi kurumlar arası koordinasyon mekanizmalarına (AFAD, ÇŞİDB, İl Sağlık, üniversite laboratuvarları vb.) katılıyorsunuz ve çocuk odaklı savunuculuk/önceliklendirme için hangi araçları kullanıyorsunuz?

Açık alan

T1

SORU

Soru Türü

Tema

Geçici veya kalıcı çocuk faaliyet alanlarında aşağıdaki koşulları ne sıklıkta gözlemliyor, raporluyor veya savunuyorsunuz? 3.2 • yeterli alan (kalabalık olmama) • gölgeleme / iklim uyumu • cinsiyet duyarlı & erişilebilir WASH • aydınlatma & güvenlik	Açık alan	T1
Yürüttüğünüz projelerde/planlamalarda çocuk-dostu mekânsal kriterleri (yürünebilir rota, erişilebilir oyun-öğrenme alanı vb.) karar vericilere ya da üst birimlere ne sıklıkta iletiyorsunuz?	5'li Likert (Hiç → Her zaman)	T2
Kurumunuz yaş-cinsiyet-engellilik ayrımlı veri topluyor veya savunuyor mu? Varsa hangi göstergeler?	5'li Likert	T2
Veri toplama ya da paylaşma konusunda başlıca engeller (kaynak, teknik kapasite, mevzuat, etik, diğer)	Çoklu yanıt + Açık alan	T3
Çocukların (özellikle kız çocukların) katılımını sağlayan araçları (risk haritalama, güvenli-tehlikeli alan kartları, danışma kurulu vb.) ne sıklıkta kullanıyorsunuz / destekliyorsunuz?	Çoklu yanıt	T3
Kız çocuklarının mekâna güvenli erişimi konusunda gözlemediğiniz en kritik boşluk nedir?	5'li Likert	T4
Kız çocuklarının mekâna güvenli erişimi konusunda gözlemediğiniz en kritik boşluk nedir?	Açık alan	T4
Afet sonrası yeniden inşa sürecinde kurumlar arası koordinasyonu (AFAD-belediye-STK-meslek odası) nasıl değerlendirirsiniz?	5'li Likert + Açık alan	T5
Önümüzdeki 12 ay için en acil kapasite geliştirme ihtiyacınız (en fazla 3) • Çevresel risk yönetimi • Çocuk-dostu alan tasarımı • Veri-izleme • Katılımcı yöntemler • Çocuğa duyarlı bütçeleme/finansman • Diğer	Çoklu yanıt	T1-T5
Eğitim/atölye formatı tercihiniz	Seçmeli (yüz yüze / çevrim-içi / karma)	Lojistik
Ekleme istedikleriniz + iletişim	Açık	Genel

ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ KILAVUZU

Bu kılavuz, dört çevrim içi oturumda (her biri 90 dakika) gerçekleştirilecek odak grup görüşmeleri için hazırlanmıştır. Bu görüşmelerin amacı katılımcıların deneyim ve görüşlerini derinlemesine anlamaktır. Her tema için özel olarak geliştirilmiş sorular, tartışmaları yönlendirmek ve zenginleştirmek üzere kılavuzda yer almaktadır.

SÜRE	BÖLÜM	Amaç	Örnek Tartışma Soruları
5 DK	1 Isınma	Tanışma & motivasyon	Kurumunuzun/çalışma grubunuzun deprem sonrası çocuk hakları alanında bugüne dek attığı adımlar nedir? "Deprem sonrası çocuk hakları savunusunda/uygulamasında en gurur duyduğunuz adım nedir?"
20 DK	2 Çevresel Risk & Hak İzleme (T1)	Ortak risk algısını ve veri/izleme pratiklerini açığa çıkarmak	Adıyaman'da hâlen en kritik çevresel riskler (enkaz tozu-asbest, sıcak dalgası, sel vb.) hangileri? Bu riskleri nasıl izliyor veya görünür kılıyorsunuz? İzlemek / raporlamak / savunuculukla görünür kılmak için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz? Mevcut veriler karar vericileri etkilemekte yeterli mi? Savunuculuk / hizmet tasarımında hangi veriler eksik? Topluluk temelli uyarı veya izleme sistemlerini güçlendirmek için öne çıkan bir fikir ya da ihtiyaç var mı? Yerinden izleme + topluluk bildirimini nasıl güçlendirilebilir?
20 DK	3 Çocuk-Dostu Geçici → Kalıcı Mekân (T2)	Mekânsal boşlukları ve iyi örnekleri derlemek	Geçici barınma alanları/ geçiş mahallelerinde çocuklar için olmazsa olmaz 5 kriter nedir? Geçici barınma alanlarında alan, gölgeleme, WASH, aydınlatma kriterlerini gözleme veya savunma deneyiminiz? Bu kriterleri gözleme / raporlama / savunma süreçlerinde karşılaştığınız tipik engeller nelerdir? Hayat Parkı gibi yerel deneyimler başka mekânlara nasıl ölçeklenebilir? Çocuk tasarım atölyeleri (ör. Hayat Parkı modeli) başka mekânlara nasıl ölçeklenebilir? Sınırlayan faktörler? İklim uyumlu gölgeleme, erişilebilir WASH, güvenli aydınlatma eklemek için pratik/yaratıcı örnekleriniz?
15 DK	4 Veri, Gösterge & Savunuculuk (T3)	Veri paylaşımı-gizliliği ve ortak gösterge setini netleştirmek	Kurumunuz yaş-cinsiyet-engellilik ayrımlı veri topluyor ya da talep ediyor mu? Örnek göstergeler? Veri paylaşımında karşılaştığınız etik, yasal veya teknik engeller neler? Yaş-cinsiyet-engellilik ayrımlı verileri toplama / talep etme zorlukları? Mevcut izleme göstergelerini nasıl uyumlu hâle getirebiliriz? Ortak bir gösterge seti oluşturulsa hangi alanlarda (sağlık, eğitim, barınma, psiko-sosyal destek vb.) katkıda bulunmak istersiniz?

SÜRE	BÖLÜM	Amaç	Örnek Tartışma Soruları
15 DK	5 Katılım & Toplumsal Cinsiyet (T4)	Kız çocuklarının katılımı ve güvenliğini geliştiren uygulamaları	Çocukların—özellikle kız çocuklarının—katılımını sağlamak için kullandığınız araçlar (risk haritalama, güvenli-tehlikeli alan kartları, danışma kurulları vb.) neler, etkinlik düzeyleri? Risk haritalama, güvenli-tehlikeli alan kartları, danışma kurulları gibi araçlar hangi koşullarda etkili oluyor? Kız çocuklarının gece/gündüz güvenlik algısını etkileyen en büyük boşluklar ve gece/gündüz güvenlik algısındaki farkları azaltmak için hangi hızlı adımlar mümkün?
10 DK	6 Koordinasyon & Kapasite Öncelikleri (T5)	Ortak eylem adımları ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemek	Önümüzdeki 6 ay içinde belediye-STK-uzman işbirliğiyle atılabilecek 3 somut ortak adım? Kendi kurumunuz açısından en acil kapasite geliştirme ihtiyacı nedir? (Çevresel risk yönetimi, veri-izleme, katılımcı yöntemler, bütçe etiketleme vb.) Kurumlar arası koordinasyonda belirgin rol belirsizliği/boşluk görüyor musunuz? Çözüm öneriniz?
5 DK	7 Kapanış	Beklentileri toplamak ve iletişimi sürdürmek	Kapasite geliştirme atölye taslağına önerileriniz? Ortak iletişimi sürdürmek için hangi platform veya yöntemleri kullanmayı tercih edersiniz?

Ek 2 - Isınma Oyunu Yönergesi

Uygulama önce ikili gruplar oluşturarak başlıyor, ardından dörtlü gruplara ve son olarak sekizli gruplara genişliyoruz. Her turda birbirimizi dinliyor, birbirimizin gündelik hayatında değer verdiği mekânlara dair öğrendiklerimizi paylaşıyor ve ortaklaştığımız noktaları aklımızda tutuyoruz/not ediyoruz.

İkili tur (Kişi başı 90 sn)

- **Yönerge 1:** "Günlük rotanda seni gülümseten tek bir küçük ayrıntı nerede?" (Gölge veren ağaç, serin bir taş duvar, sokak çeşmesi gibi bir detay seçin.)
- **Yönerge 2:** Eşler önce birbiriyle tanışır. Ardından eşlerden biri soruya yanıt verirken, diğeri sadece dinler ve ayrıntının yerini, nesnesini ve neden sevildiğini net bir şekilde anlamaya çalışır. bir sonraki aşamada başkalarına anlatacağı için herkes partnerinin adını ve paylaştığı ayrıntıyı aklında tutar. Kolaylaştırıcı, ikililere "Yanınızdaki başka bir ikiliyi çağırın" diyerek grupları dörtlüye dönüştürür.

Dörtlü Tur (Toplam 5–6 dk)

- **Yönerge 3 - Eşini Anlat (2–3 dk):** Her katılımcı, bir önceki turdaki eşinin cevabını gruba kendi ağzından aktarır (isim + yer + ayrıntı + neden)
- **Yönerge 4 (3 dk):** "Mahallende bir aradalık hissi veren küçük buluşma noktası neresi?" Pazar köşesi, çay ocağı önü ya da herkesin "buranın sakiniyim" dediği bakkal–park–meydan üçgeni olabilir. Herkes bir örnek söyler ve grup ortak bir yer seçer. Kolaylaştırıcı, yan yana duran iki dörtlünün birleşerek sekizli grup oluşturmasını ister.

Sekizli Tur: Mikro Müdahale (4–5 dk)

- **Yönerge 5 - Ortak örneğin paylaşımı:** Sekizli grup, ikinci turda seçilen ortak buluşma noktasını diğer gruplarla paylaşır.
- **Yönerge 6 - "Bu alanda yapılabilecek en küçük müdahale ne olabilir?"**

İlke: Düşük maliyetli, hızlı uygulanabilir, tek adımlık ve net bir fikir olsun. Örneğin, bir oyun alanına gölgelik eklemek, çeşmenin etrafına oturma taşı koymak veya sokak köşesine bir bitki dikmek gibi adımlar

Ek 3 - Deneyim Çemberi Kartları

INEE Minimum Standartları & Temporary Learning Space Rehberleri (Küresel)

Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE).
2024

INEE, krizlerde eğitim hizmetlerinin güvenliği ve sürekliliği için topluluk katılımı, erişilebilir ve güvenli öğrenme ortamı, öğretmen desteği ve çocuk koruma entegrasyonu gibi 19 standart tanımladı. 2024 güncellemesi, afet/ iklim risklerine dayanıklı tasarım, kapsayıcılık ve yerel/yenilenebilir malzeme-enerji kullanımı; doğa-temelli çözümler ile güçlendirerek geçici öğrenme alanları için ilke ve uygulama rehberliği eklendi.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Eğitime erişim, Sözleşme'nin temel haklarından biridir. 2024 baskısı, eğitimi hak temelli (rights-based) bir anlayışla tanımlar; koruma, eşitlik ve kapsayıcılığı el kitabı boyunca bütüncül biçimde işler. Bu nedenle, eğitim hakkı ile korunma/güvenli çevre hakkının krizlerde de karşılanması için operasyonel bir çerçeve sunar.

Chicago Carnotite Sahası Toz Kontrol Planı (Chicago, ABD)

Chicago Belediyesi, F.H. Paschen inşaat şirketi ve Arcadis danışmanlık firması.
2021

Radyoaktif ve diğer kontamineli toprakların kaldırılması sırasında bir toz kontrol planı uygulandı: Günlük toplantılarla iş makinelerinin güzergâhları belirlenmesi; tüm yollar ve çalışma alanlarının önceden sulanması (mister, su kamyonu, hidrant); kamyonların çıkışta tekerlek yıkama cihazından geçirilmesi ve yükler üzeri örtülerek taşınması; çevre yollarda süpürme-sulama. 10 dakikalık ortalama rüzgâr hızı 20mph'yi aştığında ve yağış >0,25 inç/saat olduğunda tozlu işler durduruldu; görünür tozda 20 dakika içinde müdahale şartı ve saha içi hız <8 mph gibi tamamlayıcı kurallar uygulandı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Saha yerleşim içinde ve "toz, radyolojik olsun olmasın kontrol edilecektir" ilkesiyle yürütüldüğünden, solunabilir partikül maruziyetini azaltarak çocukların yaşam ve sağlık hakkını korumaya dönük güçlü bir uygulama örneği sunar. Rüzgâr/yağış eşikleri, tekerlek yıkama-branda-yol sulama gibi önlemler çevre mahallelerde toz taşınımını sınırlamayı hedefledi.

Antwerp Mahalle Gözden Geçirme Programı (Belçika)

Antwerp Şehir Gelişim Dairesi ve belediyenin katılım/çocuk-gençlik ekipleri; okullar 2018-2024'te devam edildiği raporlandı

Her mahallede oyun alanları, diğer kamusal alanlar ve yaya/bisiklet bağlantıları bütüncül biçimde incelendi; açık veri ve mahalle katılımı ile "ihtiyaç programı" oluşturulup uygulamaya aktarıldı. Okullarda yapılan oturumlarla çocuklardan iyileştirme fikirleri toplandı. Süreci, çevrim içi/yerinde katılım yöntemleriyle en az 100 geri bildirim hedefi koydu; bir yıl veya daha uzun sürebilir ve şimdye dek bir düzine mahallede uygulanmıştır. (Örnek çıktı: otopark alanının top sahasına dönüştürülmesi.)

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Çocukların katılım hakkını sistematik mahalle süreçleriyle güçlendirir; güvenli erişim, oyun ve nitelikli kamusal alanlara eşit erişimi iletir. Belediyenin planlama-hareketlilik işlevlerini aynı dairede birleştiren yapı, çocuk odaklı kararların planlama uygulamalarına entegrasyonunu kolaylaştırır.

Removing Pollution from Play (Accra, Gana)

Global Designing Cities Initiative (GDCI), Korle Klottey Belediyesi, Clean Air Fund; tasarım: Superpool; katılım atölyesi: Mmofra Foundation
2023-2025

Okul önü otopark ve bitişik yol kesimi, topluluk katılımıyla "school street" ve oyun alanına dönüştürüldü; 06:30-15:30 arasında araç trafiği kısıtlandı. Parklı araçlar okuldan uzaklaştırıldı; yeşil tampon, toz azaltıcı kaplamalar ve hız düşürücü düzenlemeler eklendi. Her gün 259 kamyonu eşdeğer emisyon azaltımı; 450 m²lik yol alanı yayalaştırıldı ve 350 m² yeni oyun alanı oluşturuldu. Gölgeleme ile yüzey sıcaklığı 10 °C ve gölgede hava sıcaklığında 2 °C düşürüldü; okul saatlerinde gürültüde %60 azalma; çarpışma riski ortadan kalktı, ders dışı saatlerde yaya geçitleriyle güvenlik artırıldı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Bu uygulama çocukların sağlık ve oyun hakkını destekler. Yolları güvenli hale getirerek çocukların temiz hava solumasını ve güvenli oyun oynamasını sağlar. Araç emisyonlarını azaltmak, çarpışma riski yaşam ve sağlıklı gelişim hakkını korur.

Utah Safe Routes "Think Safety" (Utah, ABD)

UDOT Safe Routes Utah ekibi; okul yönetimleri ve okul toplum konseyleri (veli-öğretmenler), yerel idare ve emniyet birimleri (önerilen paydaş yapısı)
2024-2025

Okulu/çevresi şantiye etkisindeki ilkokullarda, Safe Routes Utah ekibi talep üzerine Think Safety adlı etkileşimli okul sunumu düzenledi; öğrenciler şantiye çevresinde nasıl güvenli davranacaklarını anlatan kısa oyunlar/yarışlarla pekiştirdi. Think Safety, Safe Routes Plan (yürüyüş-bisiklet güvenli güzergâh planı) sürecini destekleyen eğitsel kaynaklar paketinin bir parçası olarak sunuluyor; okullar plana dair harita ve metni ailelere dağıtırken bu tür ücretsiz eğitimler de öneriliyor.

Planın amacı öğrencilerin güvenle yürüyüp bisiklete gitmesini artırmak, okul çevresinde yaya/bisikletli kazalarını azaltmak/ortadan kaldırmak ve planı her yıl gözden geçirip onaylamak/dağıtmak.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Eyalet ölçeğinde zorunlu güvenli güzergâh planı ve buna eşlik eden yerinde okul eğitimleri (Think Safety vb.), çocuğun yaşam-sağlık ve güvenli çevrede bulunma hakkını destekler. Planın açık hedefi güvenliği artırmak ve olayları azaltmak olduğundan, özellikle geçici inşaat riskleri döneminde maruziyeti ve yaralanma olasılığını düşürmeye yönelik sistematik bir koruma getirir.

Pop-Up Safe Routes to School (ABD)

Safe Routes to School National Partnership (güncel adıyla Safe Routes Partnership); yerelde belediyeler, okul toplulukları ve STK'lar
2017

"Taktiksel kentleşme" yaklaşımıyla, okullar çevresindeki tehlikeli kavşaklarda **geçici yaya geçitleri, hız düşürücüler ve bisiklet yolları** kuruldu. Bu düşük maliyetli pop-up projeler, topluluk geri bildirimleri toplamak ve kalıcı yol güvenliği yatırımlarını test etmek için kullanıldı. Öğrenciler ve aileler, tasarım öncesi ve sonrası eğitim programlarıyla katılımcı oldu; projeler, kalıcı trafik sakinleştirme çözümlerine ilham verdi.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Geçici denemeler, daha güvenli yürüme-bisiklet altyapısını görünür kılarak çocukların okula güvenli erişimini ve aktif ulaşımı güçlendirir; topluluk katılımı ve eşitlik odağı sayesinde kaynaklara erişimi kısıtlı bölgelerde dahi güvenlik iyileştirmelerini tetikleyebilir. Bu yönleriyle çocukların sağlık ve güvenli çevreye erişimini ve okula gidiş geliş engellerini azaltılmasını destekler.

UNICEF Child Friendly Cities Initiative, Boulder (ABD)

Boulder Belediyesi, UNICEF USA ve sivil toplum kuruluşu GrowingUpBoulder; gençlik kanadı YOAB (Youth Opportunities Advisory Board) ve CFCI Youth Council

"Aday şehir" programı kapsamında Boulder'da durum analizi, gençlik eylem planı ve topluluk yuvarlak masa toplantıları gerçekleştirildi. Öncelikli temalar: zorbalık/psikolojik güvenlik, açık alan ve ulaşımında güvenlik, yerel yönetime genç katılımının artırılması. GrowingUpBoulder, gençlerin tasarım sürecine katılımını kolaylaştırarak geniş katılımlı diyalog ve eylem planı geliştirilmesini sağladı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Süreç, çocuğun katılım ve ifade hakkını kurumsal bir çerçeveye yerel yönetime entegre ediyor; öncelikler, doğrudan çocuk ve gençlerin belirlediği ihtiyaçlara dayanıyor. Eylem planı ve devamındaki uygulamalar, gençlerin güvenli çevreye erişimi ve iyi olma hâlini güçlendirmeyi hedefliyor.

Plan for Play in Public Spaces, 2030 Horizon (Barcelona)

Institut Infància i Adolescència (Barcelona Institute of Childhood and Adolescence), Barcelona Büyükşehir Belediyesi (Ecology, Urbanism & Mobility); işbirliği: IMEB (Eğitim), Parks & Gardens, IMPD (Engellilik) • Hazırlık 2017-2019; şubat 2019'da onay ve sunum; 2030 Horizon ile 2019'dan beri uygulama.

Çapraz birimlerin ve yurttaşların katılımıyla kent genelinde oyunu güçlendiren bir plan hazırlandı ve belediye ile birlikte uygulanıyor: 3 stratejik alan, 14 hedef, 63 eylem ve bunları harekete geçiren 10 "traktör" proje (ör. Obrim carrers—araç trafiğine kapatılan oyun sokakları; Protegim les escoles—okul çevrelerinin dönüştürülmesi; okul bahçelerinin doğallaştırılması; erişilebilir oyun alanları; yeni kentsel spor parkları). 2019'dan beri yönetim yapıları (yürütme/koordinasyon/çapraz komite) işletiliyor; uygulama için belediye >18 M€ yatırım açıkladı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Plan, kenti "oyun alanları olan şehir"den "oynanabilir şehir"e dönüştürmeyi; kamusal alanda oyun ve fiziksel aktivite fırsatlarını çeşitlendirerek çocuğun oyun hakkını (BM tavsiyeleri doğrultusunda) güçlendirmeyi amaçlar. Erişilebilirlik, okul çevresi güvenliği ve hareketsizliğin azaltılması gibi hedeflerle çocukların gelişim, sağlık ve güvenli çevrede bulunma haklarına sistematik destek sunar.

MySafetipin Uygulaması (Hindistan ve Kolombiya)

**Safetipin (sosyal girişim),
Delhi Hükümeti, Delhi Police, Bogotá Belediyesi vb.)**

Kullanıcılar sokakları aydınlatma, kalabalık, kadın/çocuk varlığı gibi parametrelere göre puanladı; verilerle “güvenlik skoru” ve en güvenli rota önerileri üretildi. Delhi’de Safetipin’in belirlediği karanlık noktalar için sokak aydınlatmaları iyileştirildi (>5.000 nokta haberleştirildi; Safetipin vaka çalışması 7.483 karanlık noktanın tespit edilip iyileştirildiğini ve polisin devriye rotalarının veriyle güncellendiğini raporlar). Bogotá’da 230 km’lik bisiklet yolunda aydınlatma ve gözetim noktaları (CCTV, bisiklet parkı) veriye göre güçlendirildi.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Veriye dayalı aydınlatma ve denetim iyileştirmeleri, çocukların ve gençlerin güvenli kamusal alana erişim ve bilgi erişim haklarını güçlendirir; kentte şiddet ve taciz riskini azaltmaya yönelik kamusal sorumluluğu görünür kılar. Uygulamanın kitle-kaynaklı niteliği, topluluk katılımını ve çocukların/gençlerin sesini politikalara taşıyan bir mekanizma sunar.

İzmir “Okul Bölgelerinde Güvenli Yollar” Pilot Projesi (Türkiye)

**İzmir Büyükşehir Belediyesi ve WRI Türkiye
2016-2017**

2016–2017’de WRI Türkiye, İzmir Büyükşehir Belediyesi–İzmir-Tarih iş birliğiyle Kemeraltı’ndaki Kestelli Şerife Eczacıbaşı Ortaokulu çevresinde bir “okul bölgesi yol güvenliği” incelemesi yürüttü; yaya-araç hareketleri, hızlar, iniş-biniş ve park düzeni ile kaldırımların erişilebilirliği yerinde gözlem ve analizlerle belirlendi. Bu bulgulara dayanarak 30 km/s okul bölgesi, yükseltilmiş yaya geçitleri ve hız düşürücüler, belirgin okul geçidi işaretlemeleri, elektronik hız/mesaj ekranlarının işler hâle getirilmesi, Yaya EDS gibi denetim önlemleri; kısa süreli “Kiss & Ride” cepleri ve parklanma düzenlemesi; kaldırımlarda süreklilik-rampa-dokunsal yüzey iyileştirmeleri ile güvenli bisikletli erişim önerileri geliştirildi ve Türkiye’de benzer okul bölgeleri için yol gösterici bir çerçeve olarak raporlandı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Rapor, güvenli yolların çocuklarda yürüme/bisiklet tercihini artırdığını ve sağlıklı, bağımsız büyümeye katkı sunduğunu vurgulamaktadır; bu, eğitime güvenli erişim (okula ulaşım) ve sağlık/güvenlik haklarını doğrudan destekler.

İstanbul95 – Erken Çocukluk Dostu Şehir Projesi (İstanbul, Türkiye)

Bernard van Leer Vakfı, Beyoğlu, Maltepe, Sarıyer ve Sultanbeyli Belediyeleri; İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile akademik ve tasarım ortakları. 2017

İstanbul95 programı, 0-5 yaş arası çocuklar için kenti daha yaşanabilir kılmak amacıyla veriye dayalı haritalar kullanarak sosyoekonomik açıdan en kırılgan mahalleleri belirledi. Bu bölgelerde parklar ve oyun alanları iyileştirildi; bebek arabasıyla erişim, yeşil alan ve güvenlik kriterleri geliştirildi. Belediyeler ayrıca ev ziyaretleri ve ebeveyn destek programlarıyla çocukların gelişimini destekledi.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Kırılgan mahallelerin haritalamasıyla hizmet açığına odaklanan yatırımlar, küçük çocukların gelişim ve sağlık hakkına adil erişimi güçlendirdi. Ev ziyaretleriyle bakımveren-çocuk etkileşimini artıran kanıta dayalı içerikler ve küçük yaşa uygun oyun/yeşil alan düzenlemeleri, kesintisiz ve nitelikli erken çocukluk deneyimini destekledi.

Girls Safety Walk (Küresel)

**Araç, Plan International’ın Because I am a Girl Urban Programme (BIAAG UP) kapsamındaki Hızlı Durum Analizi araç setinin parçasıdır
2021**

Kızlardan oluşan bir grup, aşına oldukları mahallede kolaylaştırıcı eşliğinde güvenli/tehlikeli noktaları yerinde tespit eder, kontrol listesi ve bireysel “report card” ile bulguları kaydeder; öneriler geliştirir ve bunlar programlamayı bilgilendirmek üzere rapor şablonuna işlenir. Önerilen akış; hazırlık-yürüyüş-değerlendirme bölümleriyle yaklaşık 3–3,5 saat sürer (yürüyüş alanına giriş geliş süresi hariç). Raporlamanın tamamlanması için ek bir hafta öngörülür. Aydınlatmayı değerlendirmek için yürüyüşün gün batımına yakın (dusk) yapılması tavsiye edilir. Ekipler genelde 8–12 katılımcıdır ve gerekirse yerel paydaşlar gözlemci olarak davet edilebilir.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Araç; kız çocukların deneyimlerini ve algılarını nicel/nitel veriye dönüştürerek kamusal alanda güvenlik ve kapsayıcılık için somut öneriler üretir; böylece katılım hakkını güçlendirir ve güvenli çevre/korunma hakkını destekleyen karar süreçlerini besler.

VISUS Yöntemi: Öğretim Tesislerinin Afet Riski ve İklim Uyumuna Dayalı Değerlendirilmesi

UNESCO
2019

VISUS, okulları çok tehlikeli (multi-hazard) bir bakışla hızlı ve ekonomik biçimde değerlendirmek için dört aşamada uygulanır: hazırlık/uyarlama → eğitim → saha incelemesi → analiz-raporlama. Yerel karar vericiler, öğretmen/uzmanlar ve üniversite öğrencileri (anketörler) eğitilir. Yerel uzmanlar ve teknik ekipler, "kabul edilebilir risk" ilkesine göre hangi okulların güçlendirileceğine veya yeniden inşa edileceğine dair kanıta dayalı kararlar alırlar.

Değerlendirme beş boyutu kapsar: (1) saha koşulları, (2) yapısal performans, (3) yerel yapısal kritikler, (4) yapısal olmayan bileşenler, (5) işlevsel yönler.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

VISUS, güvenli ve kesintisiz eğitime erişimi güçlendirmek için okul güvenliği yatırımlarını kanıta dayalı biçimde önceliklendirmeye yardımcı olur; bu yönüyle Kapsamlı Okul Güvenliği Çerçevesi'ne katkı sunar ve çocukların yaşam, sağlık ve eğitim haklarını koruyan somut bir mekanizma sağlar.

Barcelona Superblocks (İspanya)

Barcelona Belediyesi ve Urban Ecology Agency of Barcelona (BCNecologia)

2016 - değerlendirme raporu: 2021

Mekânsal model: Dokuz bloktan (3x3) oluşan birimlerde iç sokaklar "sakinleştirildi"; transit araç trafiği çevre yollara alındı. İçte yerel erişim (ikamet/servis/acil) sınırlı hızlarla mümkün; yaya-bisiklet önceliği, yeşil/oyun alanları ve kamusal yaşam öne çıkarıldı.

2021 değerlendirmesi: ASPB'nin üç süperblok (Poblenou, Sant Antoni, Horta) için raporu hava ve gürültü kirliliğinin azaldığını gösterdi; nitel çalışmalar ve takip yayınlarında yaşam kalitesi, dincilik/uyku ve sosyal etkileşimde artış bulguları raporlandı.

Tüm 503 superblock planının uygulanması yılda 650'den fazla erken ölümü önleyebilir ve ortalama yaşam süresini 200 gün artırabilir.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Süperbloklar, hava ve gürültü kirliliğini azaltıp güvenli oyun/yeşil alanları artırarak çocukların sağlık ve oyun hakkını güçlendirir; iç sokakların araçlardan arındırılarak yaya-öncelikli düzenlenmesi fiziksel/psikososyal gelişimi destekler.

Rotterdam Çocuk Dostu Şehir Programı (Hollanda)

Rotterdam Belediyesi ve yerel STK'lar.
2006–2010; 2014-devam ediyor

Okul bahçeleri ve kamusal alanlar yeniden tasarlanarak daha yeşil, oyun-dostu ve sosyalleşmeye elverişli hale getirildi; araç-park alanından oyun alanına dönüşüm yapan örnek projeler hayata geçirildi. Kent çapında oynanabilir kaldırımlar için bir planlama normu yayımlandı: Konut sokaklarında tercihen güneş alan tarafta en az 3 m (tercihen 3–5 m) genişlikte kaldırım standardı; bu doğrultuda birçok sokak yeniden düzenlendi (park ceplerinin azaltılması dâhil). İkinci fazda kapsamında hedef mahallelerde GIS tabanlı park-oyun alanı-yaya ağı analizleri yapıldı; Droomstraat gibi eş-üretim modelleriyle etkinlik/programlama ve fiziksel müdahaleler birlikte kurgulandı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Çocukların oyun/boş zaman hakkını doğrudan destekleyen yeşil-oyun alanları ve güvenli yürüme/bisiklet altyapısı, aynı zamanda sağlık ve eşitsizliklerin azaltılması hedeflerine hizmet etti; programın araştırma bulguları dış mekânda oyun davranışında anlamlı bir artışa işaret ediyor. Bu, yaşam ve sağlıklı gelişim hakkı ile katılım hakkı açısından güçlü bir uygulama zemini oluşturuyor.

Ghent Kırmızı Halı Yolu (Belçika)

Ghent Belediyesi (çocuk-gençlik ekibi ve ilgili uygulama birimleri); harita/kavramsal çalışma kredileri: City of Ghent / Fris in het landschap / Kind & Samenleving
2007-2017

"Rode Loper/Red Carpet" (Kırmızı Halı) yaya-bisiklet aksı programı kapsamında mahalle içinde trafik sakinleştirilmiş, yaya ve bisiklete öncelik veren bir hat oluşturuldu; kırmızı yüzey işaretlemeleriyle okul, kreş, tiyatro salonu gibi odaklar ile parklar ve kamusal alanlar birbirine "dikilerek" bağlandı. Hat, Pierkespark üzerinden ilerler; erişim için ahşap bir yaya köprüsü de inşa edildi.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Yaya-öncelikli bu bağlantı ağı, güvenli ve bağımsız hareketi artırarak çocukların sağlık, gelişim ve oyun haklarını destekler; okul ve mahalle işlevleri arasında emniyetli erişim sağlar.

Women's Safety Audit Toolkit (ActionAid)

ActionAid International; metodun geliştirilmesi Social Development Direct; yerelde ActionAid ülke ofisleri ve ortak STK'lar
2013 (pilotlar 2011-2012)

Kılavuz; kadınlar ve kız çocuklarının kentte karşılaştığı şiddet/istismar risklerini incelemek için dört aşamalı bir süreç tanımlar: planlama-tasarım (yürütme ve yerel kadın uzmanlar grubu) → uygulama (hızlı durum analizi, kilit kişi görüşmeleri, odak grup görüşmeleri, güvenlik yürüyüşü vb.) → analiz/raporlama → izleme-değerlendirme. Araç seti; güvenlik yürüyüşü kontrol listesi ve rapor kartı, "nerede sorun var?" haritalama, güven yolculuğu (safety journey), anket/diary/foto-video gibi 17+ araç içerir. Uygulamalar, aydınlatma, temizlik, tehlikelerin kaldırılması, güvenlik önlemleri gibi fiziksel/davranışsal iyileştirmelere zemin oluşturur.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Süreç katılımçılık ve insan hakları yaklaşımıyla tasarlanmış; yerel kadın ve kız çocuklarının deneyim ve fikirlerini karar süreçlerine taşır. Böylece kız çocuklarının şiddetten korunma, güvenli kamusal alana erişim ve ifade/katılım haklarını güçlendirecek politika ve mekânsal düzenlemelere kanıt üretir.

PlanInternational Çocuk Merkezli Çoklu Risk Değerlendirmesi (Myanmar)

PlanInternational
2016 (Pilot çalışma);
2018 (kılavuzun yayımlanması)

Çocuklar, gençler ve topluluklarla çoklu risk (doğal tehlikeler, çatışma/şiddet ve çocuk koruma riskleri) değerlendirilmesi yürütülerek çıktılarının topluluk eylem planlarına dönüştürülmesi sağlandı. Kılavuz; 11 araçtan oluşan, yaş-cinsiyet-engellilik ve çatışma duyarlı, "zarar vermeme" ilkesiyle uygulanan bir set sunar: çocuklar için risk-kaynak haritalama, beden haritalaması, eylem planlama; gençler/yetişkinler için mevsimsel takvim, paydaş haritalama, risk-kaynak haritalama, transect walk ve eylem planlama; ayrıca cinsiyet ve sosyal uyum ön değerlendirme ile geri bildirim formu.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Metodolojinin merkezinde çocuk hakları ve katılımı yer alır; çocukların farklı türde riskleri (afetler, çatışma/şiddet) kendi deneyimleri üzerinden tanımlayıp çözüm önermesine olanak tanır. Yaş-cinsiyet-engellilik duyarlılığı ve "zarar vermeme" yaklaşımı, güvenli ve kapsayıcı katılımı güvence altına alır; elde edilen kanıtlar programlamayı besleyerek koruma, sağlık ve eğitim haklarının gerçekleşmesini destekler

Otsuchi & Soma Çocuk Dostu Yeniden Yapılanma (Japonya)

Japan Committee for UNICEF (JCU); Soma Belediyesi; Takenaka Corporation; Yamagata Üniversitesi'nden kentsel gelişim uzmanları; Japan Adventure Playground Association (yerel yönetimler ve uzman gruplarla birlikte) 2011-2014

2011 Tōhoku depremi ve tsunamisi sonrası JCU, "Çocuk-Dostu Yeniden Yapılanma Planları" Çocukların görüşlerinin belediye yeniden yapılanma planlarına doğrudan dâhil edilmesi için atölyeler ve katılım süreçleri yürütüldü; Soma'da ders saatleri "yeniden yapılanma ve afet hazırlığı"na ayrıldı ve bu yaklaşım kentin resmî planına entegre edildi. Çocuk önerileri yerel yerel yönetimlerle sistematik olarak paylaşıldı; "Child-Friendly Reconstruction Plans" kapsamındaki alanlarda psikososyal destek, çocuk dostu alanların kurulumu ve fiziksel onarım paralel yürütüldü; 41765 çocuğun katıldığı süreçte etkilenen okulların %94'ü iki yıl içinde yeniden açıldı.

Çocuk hakları bağlamında önemi: Çocukların karar alma ve planlamaya etkin katılımını sağlayarak BM ÇHS'nin katılım ilkesini somutlaştırır; kamusal mekân ve okul çevrelerinin çocukların ihtiyaçlarına göre yeniden tasarlanması oyun, eğitim ve güvenli çevre haklarını güçlendirir. CFS ve ilgili psikososyal destek, afet sonrası iyilik hâlini destekleyerek koruma ve gelişim haklarını gözetir.

Fortaleza Güvenli Sokaklar Programı (Brezilya)

Fortaleza Belediyesi ve Global Designing Cities Initiative (GDCI) – Bloomberg Philanthropies desteği.
2017- devam ediyor

Kent merkezindeki yüksek riskli akslarda kaldırım genişletmeleri, yükseltilmiş geçitler ve kavşak daraltmaları gibi düşük maliyetli düzenlemeler kalıcı projelere dönüştürüldü. Çocuk Hastanesi çevresinde 1.000 m² yol alanı kaldırıma katıldı; hızlar %42, yol üstünde yürüyen yayalar %86 azaldı. Kültür bölgesindeki geçici düzenlemeler yaya hacmini %34, kültürel etkinlikleri %41 artırınca kalıcı hale getirildi. Kamu okulları çevresinde ise CBS ve çarpışma verileriyle seçilen alanlarda mahalle, okul yöneticileri, ebeveyn ve çocukların katılımıyla geçici uygulamalar yapıldı.

Çocuk hakları bağlamında önemi:

Hastane ve okul çevrelerinde hızın düşürülmesi, yaya geçişlerinin kısaltılması ve kaldırım sürekliliği, çocukların yaralanma riskini azaltır. Katımlı tasarım ve dezavantajlı bölgeleri öncelikle veri temelli yaklaşım, çocukların güvenli erişim ve gelişim haklarını güçlendirir.

Ek 4 - Sorumluluk Kartları

Şantiye çıkışında tekerlek yıkama ve kamyon brandalama yapılmasını sağlayarak sokak tozu taşınmasını önleyebilmek.

Partikül madde (PM10) ölçümü yapabilen sensörleri okul-park-konteyner çevresine kurdurup, eşik aşımalarında topluluk uyarısı yayımlayabilmek.

Toz ve asbest riski olan yıkım sahasını tespit edip, sulama, tehlikeli madde sökümü ve kapalı bariyer uygulamasını başlatabilmek.

Okul ve park çevresinde "çocuk tampon bölge" ilan ettirip enkaz dökümü ve ağır makine girişini engelleyebilmek.

Okul çevresinde rölanti (boşta çalışma) yasağı ve servis bekleme cepleri düzenlemesini hayata geçirebilmek.

Aşırı sıcaklarda serin alan, gölgelik ve su noktaları kurarak çocukların sıcak stresini azaltabilmek.

Şantiye-yaşam sınırını sert bariyer, görünür uyarı levhası ve gece aydınlatmasıyla güvenli hâle getirebilmek.

"Okul sokağı" uygulamasıyla geçici hız yastığı, boyalı yaya geçidi ve dönüş kısıtı gibi pop-up önlemleri denemek ve kalıcılaştırabilmek.

Toz, aydınlatma, kaldırım ve yol bozulmaları için belediye çağrı merkezine kayıt açıp, 72 saat içinde müdahalenin takibini yapabilmek.

Karanlık park ve oyun alanlarını haritalayıp aydınlatma ve görüş açısı iyileştirmelerini hayata geçirebilmek.

Şantiyeye yakın okullarda "şantiye güvenliği ve riskli alanlardan uzak durma" eğitimlerini organize edebilmek.

Geçici yerleşimlerde çocuk-dostu alan asgari standartlarını denetleyip eksikleri hızla tamamlayabilmek.

Okul çevresi kaldırımalarını süreklilik, rampa ve hissedilebilir yüzeylerle erişilebilir hâle getirebilmek.

Konteyner-okul-park hattında gölgeli yaya koridoru ve ağaçlandırma yaparak serin ve güvenli yürüyüş aksı oluşturabilmek.

Kız çocukların güvenli rotalarını belirleyip durak ve geçişlerde aydınlatma-görünürlük tedbirlerini uygulayabilmek.

Pop-up denemeleri kanıtına dayanarak kalıcı trafik sakinleştirme önlemlerini kararlaştırabilmek.

Geçici öğrenme alanlarında gölgeleme, güvenlik ve mahremiyeti sağlayacak minimum standartları uygulayabilmek.

Okul-ev arası "en güvenli rota"yı çocukların katılımıyla haritalayıp yönlendirme ve yol bakımını organize edebilmek.

Geçici oyun alanlarını modüler elemanlarla kalıcı mahalle parkına dönüştürebilmek.

Okul binalarında hızlı güvenlik taraması yapıp güçlendirme ve çevre düzeni önceliklerini çıkartabilmek.

Kız çocukların deneyimine dayalı "güvenli yürüyüş" denetimlerini (gece-gündüz) planlayıp raporlayabilmek.

Adıyaman Belediyesi Çocuk Meclisi ve okul öğrenci temsilcilikleriyle karar döngüsüne düzenli gündem taşımak ve geri bildirim mekanizması işletmek.

Mahalle ve okul ölçeğinde çocuklarla risk-kaynak haritalaması yapıp öncelikli müdahale listesini oluşturabilmek.

Park ve koridorlarda toplumsal cinsiyet duyarlı güvenlik denetimi yapıp aydınlatma-görüş-acil yardım düzenlemelerini hayata geçirebilmek.

“Çocuk Hakları ve Çevre İl Platformu”nu kurup düzenli veri paylaşımı ve ortak eylem planını yönetebilmek.

“Enkaz Yönetimi: Çocuk Güvenliği Protokolü”nü yerel düzeyde kabul ettirip tampon bölge, sulama ve ölçüm sıklığını standartlaştırabilmek.

Çocuk-dostu şikâyet-öneri sistemi kurarak anonim kutu, çevrim içi form ve panoda yanıt paylaşımını sürdürülebilir hâle getirebilmek.

Yaş-cinsiyet-engellilik ayrımlı çevresel şikâyet ve kaza verisini toplayıp belediye CBS sistemine entegre edebilmek.

Okullarda afet hazırlığı ve aile afet planı çalışmalarını çocuk liderliğinde yaygınlaştırabilmek.

“Hızlı Müdahale Üçgeni”ni (bildirim-değerlendirme-müdahale) işletip 72 saat içinde geri bildirim sağlayabilmek.

Yerelde kamu kurumları ve yerel idareler

Belediye

- Adıyaman Belediyesi Çağrı Merkezi
- Adıyaman Belediyesi Yapı Kontrol Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Zabıta Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Bilgi İşlem Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Afet İşleri Müdürlüğü
- Adıyaman Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Valilik ve bağlı/ilgili kurumlar

Adıyaman Valiliği

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Adıyaman İl Müdürlüğü
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Adıyaman İl Müdürlüğü
- Adıyaman Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
- Adıyaman İl Sağlık Müdürlüğü
- Adıyaman İl Millî Eğitim Müdürlüğü
- Adıyaman Valiliği İl Trafik Komisyonu
- Adıyaman İl Emniyet Müdürlüğü
 - Adıyaman İl Emniyet Müdürlüğü Bölge Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü
 - Adıyaman İl Emniyet Müdürlüğü Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü

Mahalle düzeyi idare

- Mahalle muhtarlıkları

Meslek örgütleri ve sağlık meslek kuruluşları

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Adıyaman İl Koordinasyon Kurulu

Türk Tabipleri Birliği Adıyaman Tabip Odası

Eğitim kurumları ve akademi

Okul yönetimleri

Okul Aile Birliği

Üniversite (yerel üniversite ve ilgili fakülte/bölümler)

Sivil toplum ve yerel topluluk

Sivil toplum kuruluşları

Ek 5 - Vaka Kartları

Vaka 1 – Ev / Konut Ölçeği

Senaryo: Bir aile konteynerden TOKİ konutuna geçiyor. Çocuklar yaz sıcağında gölgesiz-aydınlatmasız geçiş alanlarından yürüyerek okula gidiyor; çevrede yoğun yıkım/şantiye var, sulama yapılmıyor, toz ve gürültü yüksek. Ulaşım maliyetleri arttığı için servis kullanamıyorlar. Aile, kime nasıl başvuracağını ve hangi koruyucu önlemlerin uygulanması gerektiğini bilmiyor.

Bu hikâyede çocuk için en acil sorun nedir? (tek cümle)

1. Kısa vadede yapılabilecek 3 küçük adım yazın. (ör. şantiye sulama, arıza lambaya kayıt, geçici gölgelik)
2. Kimi harekete geçireceğiz ve nasıl ulaşacağız? (kurum adı + çağrı hattı/online form/okul)
3. Ev-okul güzergahlarını düşünerek/çizerek bu rotada karşılaşılabilecek 3 risk noktasını ve 2 basit göstergelyi (sulama, ışık) yazın.
4. Bu verileri oluştururken çocukların deneyimini nasıl dahil edebiliriz?
5. Bu veriyi hangi kurumla, hangi kanal üzerinden paylaşabiliriz?
6. 72 saat içinde sahada hangi 2 somut değişikliği görmeliyiz? (ör. "sulama başladı", "lamba yandı")
7. Değişim olmazsa B planımız ne? (tekrar bildirim, toplu başvuru, yerinde foto-kanıt)
8. Bir daha yaşanmaması için tek cümlelik kural/standart öneriniz nedir?

Kısa politika notu (boşluk doldur)

Uygulama İlkeleri:
Sorumlu(lar):
Gösterge:

Vaka 2 – Okul Ölçeği

Senaryo: Okulun önü yol çalışması nedeniyle aniden tek şeride düşüyor; hız düşürücü ve uyarı levhası yok. Sabah-akşam saatlerinde servis ve ağır araç trafiği birbirine giriyor; rölantı egzoz maruziyeti artıyor. Öğrenciler "karanlık" ara sokaktan geçmek zorunda kalıyor. Okul, belediye ve emniyet arasında kalıcı çözüm kurulamadı.

1. En riskli zaman hangisi? (sabah giriş / akşam çıkış)
2. Kısa vadede okul önünde denenecek 3 geçici çözüm yazın. (ör. geçici yaya geçidi, hız yastığı, dönüş kısıtı)
3. Kime haber vereceğiz ve nasıl? (okul → belediye ulaşım / emniyet trafik / velilere SMS)
4. Bir hafta boyunca hız ve yakın geçiş sayımlarını tabloya döktüğümüz bir izleme çalışması yaptığımızı varsayalım; bu veriyi hangi kurum(lar)a, hangi kanal üzerinden teslim edebiliriz? Bu verileri oluştururken çocukların deneyimini nasıl dahil edebiliriz?
5. 72 saat içinde hangi 2 değişiklik olmalı? (ör. "geçici işaretleme kuruldu", "nöbetçi görevlendirildi")
6. Olmazsa B planı nedir? (resmî yazı, toplantı, Adıyaman Valiliği İl Trafik Komisyonu gündemi)
7. Kalıcı çözüm için 1 düzenleme yazın. (ör. kaldırım genişletme / kalıcı hız yönetimi)

Kısa politika notu (boşluk doldur)

Uygulama İlkeleri:
Sorumlu(lar):
Gösterge:

Vaka 3 – Sokak / Park / Kamusal Alan Ölçeği

Senaryo: Mahalle parkı açıldıktan kısa süre sonra aydınlatma ve bakım sürdürülemedi; akşam saatlerinde motorlu araçlar ve riskli davranışlar arttı. 5-15 yaş çocuklar alanı kullanamıyor; aileler tek başına göndermeye çekiniyor. Gençlerle küçük yaşlar aynı mekânda çatışıyor; "kız çocukları için güvenli erişim" özellikle zayıf.

1. Bu park neden güvensiz? (2 madde: örneğin karanlık, motor girişi)
2. Kısa vadede yapılabilecek 3 küçük adım yazın. (ör. solar aydınlatma, motor bariyeri, görünürlük budaması)
3. Kimi devreye alacağız ve nasıl? (park ve bahçeler / zabıta / muhtarlık / STÖ)
4. Akşam 15 dakikalık yürüyüşte karanlık noktaları, motor girişlerini ve kullanıcı sayısını notladığımız bir izleme çalışması yapılması planlandığı durumda; bu veriyi kim toplayacak ve nerede paylaşacak?
5. Bu verileri oluştururken çocukların deneyimini nasıl dahil edebiliriz?
6. 72 saat içinde hangi 2 değişiklik olmalı? (ör. "lambalar çalışıyor", "bariyer kondu")
7. Olmazsa B planı nedir? (gece denetim planı, toplu dilekçe, basın bilgilendirmesi)
8. Kız çocuklarının güvenli erişimi için 1 ek düzenleme yazın. (ör. güvenli rota / oturma-görüş alanı)

Kısa politika notu (boşluk doldur)

Uygulama İlkeleri:
Sorumlu(lar):
Gösterge:

Vaka 4 – Kent Ölçeği (Yıkım-Yapım / Hava Kalitesi / Yönetişim)

Senaryo: Kent genelinde yıkım ve inşaatlar yoğun. Sulama ve toz bastırma çoğu yerde yapılmıyor; PM10/asbest riski yüksek. İşaretleme eksikleri ve ağır vasıta trafiği kazaları artırıyor. Kurumlar yaş-cinsiyet ayrımlı veri toplasa da paylaşım sınırlı; hızlı ve ortak bir bildirim-müdahale mekanizması yok.

1. Çocuklar için en büyük kent riski nedir? (tek cümle)
2. Kısa vadede yapılabilecek 3 temel uygulama yazın. (ör. günlük sulama, kamyon brandası, şantiye işaretleme)
3. Tek bir bildirim yolu nasıl işleyecek? (kanal + takip numarası + 72 saat geri dönüş)
4. Tek QR/hat ile bildirim toplanabileceği (konum, saat, risk türü, fotoğraf) bir altyapı yapılması planlansa; bu sistemde kimler görev alır ve aylık "çocuk mekânları" panosunu kim, nerede yayımlar?
5. Bu verileri oluştururken çocukların deneyimini nasıl dahil edebiliriz?
6. 72 saat içinde sahada hangi 2 kanıt olmalı? (ör. "sulama kayıtları", "denetim tutanağı")
7. Olmazsa B planı nedir? (ceza, geçici durdurma, haftalık kamu raporu)
8. Kalıcı protokol için tek cümlelik öneri yazın. (ör. tampon bölge, ölçüm sıklığı, yaptırım tablosu)

Kısa politika notu (boşluk doldur)

Uygulama İlkeleri:
Sorumlu(lar):
Gösterge:

Senaryo: Adıyaman'da yaşayanlar -özellikle çocuklar- merkezdeki hizmetlere erişmeye çalışırken kesintili/işgal edilmiş kaldırımlar, yol çalışmaları nedeniyle bariyersiz şantiye geçişleri ve ağır vasıta trafiği nedeniyle riskli güzergâhlara maruz kalıyor. Otobüs sıklığı azaldı; birçok durak gölgesiz ve aydınlatmasız. Bisikletle merkeze erişmek isteyen gençler için güvenli/süreklil bir bisiklet yolu yok; güvenli ve kesintisiz yaya aksı bulunmuyor. Yaz aylarında sıcak ve toz maruziyeti artıyor.

1. Merkeze erişimdeki en kritik engel nedir? (Tek cümle)
2. Kısa vadede yapılabilecek 3 küçük adım yazın. (ör. geçici yaya yolu çizgisi ve plastik bariyer; işgal edilen kaldırımların temizlenmesi/zabıta denetimi; en yoğun duraklara gölgelik-su noktası)
3. Kimi harekete geçireceğiz ve nasıl ulaşacağız?
4. Mahalle-merkez güzergâhlarını işaretlediğiniz bir çalışmada, 5 kesinti noktasını (kaldırım, şantiye geçişi, kavşak) ve 2 göstergeyi belirlediğinizi varsayın. Bu veriyi hangi kanaldan kime iletirsiniz?
5. Bu verileri oluştururken çocukların deneyimini nasıl dahil edebiliriz?
6. 72 saat içinde sahada hangi 2 somut değişiklik olmalı? (ör. "geçici yaya yolu ve zebra kuruldu", "kaldırım işgali tutanakla kaldırıldı")
7. Olmazsa B planı nedir? (Adıyaman Valiliği İl Trafik Komisyonu /komisyon gündemi; toplu dilekçe; CİMER; yerinde foto-konum kanıtı ile haftalık kamu raporu; okul-veli-STÖ ortak basın bilgilendirmesi)

Kısa politika notu (boşluk doldur)

Uygulama İlkeleri:

Sorumlu(lar):

Gösterge:

DİRENÇLİ
ŞEHİRLER
İNŞA
ETMEK

2026